

Wrocław, 14.06.2017r.

Autoreferat

1. Imię i Nazwisko: Joanna Dyduch

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

Po ukończeniu szkoły średniej (Liceum Ogólnokształcące im. Mikołaja Kopernika w Żywcu) podjęłam w roku 1998/1999 studia wyższe magisterskie na Uniwersytecie Wrocławskim na kierunku: Politologia. Pracę magisterską napisaną pod kierunkiem Prof. dr hab. Andrzeja Antoszewskiego pt.: „Konsekwencje reformy izraelskiego systemu wyborczego z 1992 r.” obroniłam w 2003 r., z wynikiem bardzo dobrym, uzyskując tytuł zawodowy magistra.

W roku akademickim 1999/2000 zostałam przyjęta na drugi kierunek studiów magisterskich: Stosunki międzynarodowe na Uniwersytecie Wrocławskim. W 2004 r. obroniłam z wyróżnieniem pracę magisterską pt.: „Percepcja Polski i Polaków przez Izraelczyków”, której promotorem był Prof. dr hab. Marian Wolański.

Podczas jednolitych studiów magisterskich w roku akademickim 2001/2002 zrealizowałam pobyt stypendialny na Wolnym Uniwersytecie w Berlinie (Freie Universität Berlin) w ramach programu SOCRATES/ERASMUS. Program zakończyłam z bardzo dobrym wynikiem. Natomiast w roku akademickim 2002-2003 otrzymałam stypendium Rządu Państwa Izrael, co umożliwiło mi odbycie rocznych studiów na Uniwersytecie Hebrajskim w Jerozolimie (The Hebrew University of Jerusalem). Dwa semestry studiów ukończyłam również z bardzo dobrymi wynikami. Powyższe osiągnięcia oraz działalność w studenckim kole naukowym przyczyniły się do tego, iż w latach 2000-2003 otrzymywałam Stypendium Ministra Edukacji Narodowej za wysokie wyniki w nauce i szczególne osiągnięcia w pracy naukowej.

W październiku 2003 r. rozpoczęłam Stacjonarne Studia Doktoranckie Nauk o Polityce, Filozofii i Socjologii. W 2007 r. odbyła się obrona mojej rozprawy doktorskiej zatytułowanej „Stosunki polsko-izraelskie w latach 1990-2005”, po której Rada Instytutu Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego 19 października 2007 r. przyjęła uchwałę o nadaniu mi stopnia doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych.

W październiku 2008 r. zostałam zatrudniona na stanowisku adiunkta w Instytucie Politologii w Zakładzie Europeistyki, Uniwersytetu Wrocławskiego. Natomiast od 2012 r. po wyodrębnieniu się Katedry Studiów Europejskich na UW, kontynuuję pracę w tej właśnie jednostce.

4. Wskazanie osiągnięcia* wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.):

a) tytuł osiągnięcia naukowego:

Joanna Dyduch, *Europeizacja polskiej polityki zagranicznej w perspektywie realizmu strukturalnego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2016, s.460.

Recenzenci wydawniczy:

- Prof. dr hab. Wiesław Bokajło
- Prof. UW dr hab. Justyna Zając

b) omówienie celu naukowego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania.

Polityka zagraniczna Polski jako przedmiot rozmaitych opracowań jest badana systematycznie. Sporo uwagi poświęca się analizie relacji bilateralnych między Polską, a innymi krajami na kontynencie europejskim i poza nim oraz aktywności Polski na forach różnych organizacji międzynarodowych. Szeroko opisywane i analizowane jest również samo zagadnienie członkostwa Polski w Unii Europejskiej (UE). Niewiele miejsca natomiast, poświęca się analizie wpływu integracji europejskiej na polską politykę zagraniczną, tak w jej wymiarze europejskim, jak i globalnym. Temu zagadnieniu poświęcone zostało zgłoszone do oceny osiągnięcie w postaci monografii naukowej pt.: „Europeizacja polskiej polityki zagranicznej w perspektywie realizmu strukturalnego”. Celem opracowania była próba wyjaśnienia jakie zmiany zaszły w polskiej polityce zagranicznej pod wpływem integracji europejskiej.

Punktem wyjścia do konceptualizacji analizy polityki zagranicznej Polski, w warunkach jej członkostwa w Unii Europejskiej, stała się kwerenda dokumentów źródłowych w tym przede wszystkim: Informacji rządu dla Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej o udziale Rzeczypospolitej Polskiej w pracach Unii Europejskiej w latach 2004-2013. Szczególną uwagę poświęcono tym aspektom aktywności Polski w ramach UE, które

wpisywały się w pole szeroko definiowanej polityki zagranicznej. Ponadto szczegółowej analizie poddane zostały przedkładane Sejmowi RP, doroczne Informacje Ministra Spraw Zagranicznych, na temat polskiej polityki zagranicznej za lata 2004-2014. Szczegółowa kwerenda materiałów źródłowych, opracowań naukowych, raportów i analiz poświęconych polskiej polityce zagranicznej została uzupełniona danymi i informacjami z badań opinii publicznej oraz krytyczną analizą materiałów prasowych. W książce wykorzystane zostały także dane ilościowe.

Cezurę czasową rozważań określają lata 2004-2014. Datą otwierającą jest 1 maja 2004r., a więc moment przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Wówczas to zakończył się trwający umownie od 1989 r. okres konsensu obejmującego priorytetowe cele polskiej polityki zagranicznej, przede wszystkim integrację zachodnioeuropejską Polski (w tym przystąpienie do UE i NATO). Za symboliczny moment zamykający analizę uznano 2014 r., kiedy przy okazji jubileuszu dziesięciolecia polskiego członkostwa w UE dokonywane były podsumowania oraz jego oceny. Jednocześnie w związku z wyborami do Parlamentu Europejskiego i alternacją władzy w instytucjach europejskich (od maja do listopada 2014 r.), szczególnie mocno wybrzmiewało pytanie o miejsce Polski w UE. Tocząca się niezwykle dynamicznie w 2014 r. debata na temat wyzwań i zagrożeń dla polskiej polityki zagranicznej ogniskowała się wokół kwestii przyszłości integracji w ramach UE oraz zdolności UE do realizowania roli aktywnego i efektywnego gracza stosunków międzynarodowych. Nie tylko w Polsce ale i w Europie, zastanawiano się nad transformacją modelu relacji UE oraz jej państw członkowskich (PCz), z innymi aktorami środowiska międzynarodowego.

Konceptualizacja oraz operacjonalizacja polityki zagranicznej Polski w okresie po uzyskaniu członkostwa w UE warunkowana była zespołem czynników, wśród których znajdowały się uwarunkowania występujące przed 2004 r. oraz zupełnie nowe. Podstawowym problemem badawczym, rozwiązaniu którego poświęcona została monografia stała się charakterystyka i ocena wpływu członkostwa Polski w UE na polską politykę zagraniczną, realizowaną zarówno w formule bilateralnej jak i multilateralnej. W celu rozwiązania problemu badawczego w pracy postawiono kilka pytań szczegółowych. Po pierwsze, jakie było polskie stanowisko i preferencje dotyczące trendów rozwojowych zachodzących na poziomie UE? Po drugie, jakie było miejsce Polski w strukturze instytucjonalno-prawnej UE i dalej jakie były jego polityczne konsekwencje, szczególnie w kontekście efektywności polskiej polityki zagranicznej? Po trzecie, jaki był wpływ Polski na wybrane polityki UE z wyraźnie zarysowanym wymiarem zewnętrznym, w tym Wspólną Politykę Zagraniczną i Bezpieczeństwa (WPZiB), Wspólną Politykę Bezpieczeństwa i Obrony (WPBiO) oraz

politykę energetyczną? Innymi słowy, przedmiotem dociekań był problem, w jakim stopniu Polska (przez swoje instytucje) świadomie i skutecznie współkształtowała unijną politykę zagraniczną i polityki ściśle powiązane z tak zwanymi stosunkami zewnętrznymi UE. Po czwarte, w jakim stopniu realizowane w formule bilateralnej stosunki Polski z innymi PCz UE zależne były od jej członkostwa w UE oraz aspiracji do aktywnego współkształtowania unijnej polityki zagranicznej, a także w jakim stopniu struktura europejskiego systemu polityki zagranicznej, za którą umownie uznano WPZiB, kształtowała polską politykę zagraniczną? Po piąte, w jakim stopniu realizowane w formule bilateralnej stosunki Polski z państwami trzecimi (niebędącymi członkami UE) podlegały wpływowi brukselskiego centrum oraz wrażliwe były na wpływ i presję ze strony innych PCz UE? Po szóste, wreszcie, w jakim zakresie dwustronne stosunki Polski z wybranymi krajami spoza UE wpływały na unijną politykę zagraniczną oraz politykę zagraniczną innych PCz UE? Innymi słowy, jaka była zdolność Polski do czynienia z własnych dwustronnych relacji z państwami spoza UE — przedmiotu polityki zagranicznej UE oraz jaka była ich percepcja przez innych uczestników systemu europejskiego.

Uwzględniając powyższe w toku przeprowadzonego w książce wywodu podjęta została próba weryfikacji następujących hipotez:

1. członkostwo Polski w Unii Europejskiej istotnie wpłynęło na jej politykę zagraniczną, zmiany nastąpiły w sposobie określania jej priorytetów oraz sposobie osiągania zamierzonych celów;
2. Polska, będąc członkiem UE, zmieniła zajmowane w systemie międzynarodowym miejsce, co rzutowało na sposób jej pozycjonowania się wobec innych uczestników systemu międzynarodowego i jego subsystemu — to jest systemu europejskiego;
3. uzyskanie członkostwa w UE i dalszy udział w procesach integracyjnych już w charakterze członka organizacji niosło nowe wyzwania, a jednocześnie zagrożenia efektywności polskiej polityki zagranicznej; owe wyzwanie i zagrożenia dotyczyły całego procesu jej kształtowania, w tym jej konceptualizacji oraz operacjonalizacji. Wyzwaniem stała się potrzeba zdefiniowania polskiej wizji rozwoju samej UE, określenie, jakiej Unii Polska chce oraz w jakim kierunku powinno zmierzać polskie członkostwo w organizacji. Jednym zaś z głównych problemów tutaj stało się wyzwanie związane z budowaniem konsensu wokół priorytetów polityki zagranicznej. Nieosiągnięcie owego konsensu w średniookresowej perspektywie, uznać można za istotne zagrożenie jej efektywności;

4. Polska objęta procesami europeizacyjnymi, dokonującymi się w ramach systemu europejskiego, znacznie częściej była przedmiotem europeizacji aniżeli jej podmiotem. Sytuacja ta powodowała, że członkostwo w UE, choć ogólnie można ocenić je jako pozytywne osiągnięcie polskiej dyplomacji, nie zawsze sprzyjało, czasami zaś wręcz utrudniało, realizacji żywotnych interesów państwa w relacjach bilateralnych z innymi państwami oraz relacjach wielostronnych w ramach ugrupowań integracyjnych i między ugrupowaniami integracyjnymi (najważniejszymi punktami referencyjnymi tutaj były: UE i NATO).

Metodologia

W książce przyjęta została państwo-centriczna perspektywa, zaczerpnięta z neorealizmu (realizmu strukturalnego) jako teoria wpisująca się w paradygmat realistyczny. Choć neorealizm, stanowił metodologiczny fundament rozprawy, to model teoretyczny analizy został uzupełniony o dorobek studiów europejskich, szczególnie w zakresie badań nad europeizacją polityki zagranicznej. Zaproponowany w monografii teoretyczny model analizy polityki zagranicznej Polski w warunkach jej członkostwa w UE – stanowi próbę zestawienia założeń realizmu strukturalnego z konceptem europeizacji.

Zabieg ten, co warto podkreślić, w żadnej mierze nie jest działaniem zrównującym dojrzałą teorię, jaką jest realizm (w swym strukturalnym wariantcie), z wciąż rozwijającą się i nieustannie redefiniowaną propozycją teoretyczną jaką jest europeizacja. Wykorzystany w książce realizm strukturalny, wpisujący się w założenia paradygmatu realistycznego, jest nadrzędny wobec europeizacji, jako pewnego szerokiego nurtu dywagacji teoretyzujących efekty integracji europejskiej. Zestawienie konceptu europeizacji z neorealizmem w postaci eksperymentalnego modelu ekspansyjnego jest przedsięwzięciem w pewnym stopniu nowatorskim, stąd poświęcono mu w książce cały rozdział (rozdział 1, s. 29-67).

O wyborze realizmu zdecydowało kilka przesłanek. Przede wszystkim zważywszy na tendencje i kierunki rozwoju współczesnych stosunków międzynarodowych, w tym te dokonujące się w ramach systemu europejskiego, realizm jawi się jako narzędzie adekwatne i skuteczne, służące opisywaniu i wyjaśnianiu współczesnych stosunków międzynarodowych oraz ich niezwykle istotnego komponentu, jakim jest polityka zagraniczna państw. Istotną cechą opisywanej w książce współczesnej fazy stosunków międzynarodowych jest kryzys – a w jego kontekście również konkurencyjność, współzawodnictwo i coraz częściej rywalizacja. Szczególnie zaś w drugiej połowie opisywanego okresu (umownie od 2008 roku) do dyskursu o stosunkach międzynarodowych zaczął wracać język realizmu wraz ze sowimi

podstawowymi kategoriami jak: interes narodowy, walska o strefy wpływu, równowaga sił i bezpieczeństwo. Argumentując stwierdzenie o większej zdolności deskryptywnej, eksplanacyjnej, a nawet prognostycznej realizmu politycznego, w odniesieniu do polityki zagranicznej w dobie integracji europejskiej, warto również odnotować relatywnie niski poziom uwspólnotowienia unijnej polityki zagranicznej (odzwierciedlony min.: w sposobie podejmowania decyzji) oraz fakt, że państwa członkowskie skutecznie zastrzegały sobie prawo kształtowania i prowadzenia własnej polityki zagranicznej¹. Świadczy to o specyficznym charakterze polityki zagranicznej jako ostatnim – wciąż niezdołowanym jak pisał R. Ladrech „bastionie suwerenności”.

Swoisty redukcjonizm, polegający na skoncentrowaniu się na rozważaniach teoretycznych w obszarze teorii realistycznej wyłącznie do dorobku K. Waltza był zabiegiem świadomym. W swej długiej i owocnej karierze naukowej Waltz prezentował bowiem względnie konsekwentną i spójną wizję stosunków międzynarodowych oraz sposobów ich analizy. Państwocentryzm to oprócz założenia o anarchicznej naturze systemu międzynarodowego jeden z fundamentów neorealizmu. Dla rozważań zawartych w książce równie istotne były inne ustalenia K. Waltza, w tym te o uwarunkowaniach procesu dystrybucji władzy w systemie międzynarodowym, sposobie definiowania i realizacji interesów poszczególnych jego aktorów oraz znaczeniu siły jako atrybutu określającego pozycję poszczególnych graczy w systemie. Ważne w tym miejscu jest także podkreślenie systemowego charakteru teorii neorealistycznej, które pozwoliło na zbadanie wpływu systemu i jego dynamicznej struktury, na wykorzystywane przez Polskę i wobec Polski strategie europeizacyjne.

Zatem wykorzystane w procesie modelowania analizy, założenia realizmu strukturalnego, na temat: przesłanek, zasad oraz mechanizmów zachowania się państw w systemie międzynarodowym były istotnym punktem odniesienia do wyjaśniania polityki zagranicznej Polski w dobie integracji europejskiej. Tym, co dodatkowo przesądziło o sięgnięciu do rozważań K. Waltza, jest poświęcanie przez niego w kolejnych publikacjach (szczególnie tych z lat 90. XX wieku) wiele miejsca wyjaśnianiu fenomenu integracji europejskiej. Ten fragment dorobku amerykańskiego uczonego stanowił w niniejszym opracowaniu punkt wyjścia próby zestawienia realizmu z konceptem europeizacji.

Przyjęta w książce, za C. Radaelli'm, definicja pojęcia „europeizacja” zakłada, że jest to wielowymiarowe zjawisko o procesualnym charakterze, polegające na konstruowaniu,

¹ Deklaracje 13 i 14 dołączone do Aktu końcowego konferencji międzyrządowej, która przyjęła Traktat z Lizbony.

dyfuzji i instytucjonalizacji formalnych i nieformalnych zasad, procedur, paradygmatów polityk, stylów, wzorców zachowań oraz wspólnych przekonań i norm, które zostają zdefiniowane i skonsolidowane w procesie integracji europejskiej, by później zostać włączone do logiki krajowych debat, struktur politycznych oraz publicznych wyborów. Proces ten w polityce zagranicznej przebiega w czterech powiązanych wzajemnie wymiarach (*uploading, downloading, ad extra oraz cross-loading*). Europeizacja postrzegana jako proces, nie jest pozytywistycznym *modus vivendi* kooperacji między państwami w systemie międzynarodowym, a jej efekty mogą sprzyjać, lecz także utrudniać proces upodmiotowienia państwa w systemie międzynarodowym. Dlatego w książce starano się ustalić wynikające z niej wyzwania i zagrożenia, szczególnie odnośnie do skutecznej polityki zagranicznej Polski. Wśród kategorii analitycznych budujących europeizację jako swoistą agendę badawczą wyróżnia się: wymiary, instrumenty oraz jej mechanizmy. Ich zastosowanie umożliwia bardziej precyzyjne zdiagnozowanie przebiegu integracji i następujących w jej wyniku zmian.

Tym co przemawiało za zestawieniem realizmu strukturalnego z konceptem europeizacji, czyniąc obie propozycje komplementarne wobec siebie było spostrzeżenie, że europeizacja, nie wypowiada się o naturze, motywacjach i cechach podmiotów, za to dostarcza abstrakcyjnych generalizacji dotyczących zachowania się państw narodowych w warunkach integracji. Natomiast realizm strukturalny staje się szczególnie użyteczny w zrozumieniu i wyjaśnianiu tkwiących w naturze aktorów międzynarodowych przyczyn określonych zachowań. Integracja europejska zatem w perspektywie neorealizmu stanowi nie cel sam w sobie, lecz instrument (a w ujęciu procesualnym drogę czy określony sposób) realizacji celów państw w niej uczestniczących. Mając na względzie przedmiot książki, jakim jest polityka zagraniczna Polski, integracja z UE, a potem w ramach UE była sposobem realizacji celów polityki zagranicznej, jakimi przede wszystkim były rozwój i bezpieczeństwo. Europeizacja natomiast jako agenda badawcza pozwoliła na ustalenie, jak przebiegał proces integracji europejskiej w przypadku Polski (z uwzględnieniem jego wymiarów, mechanizmów, instrumentów) i jak wpłynęła ona na efektywność polskiej polityki zagranicznej. Stopień efektywności natomiast określany był przez pryzmat założeń realizmu strukturalnego, zwracającego szczególną uwagę na badanie wpływu struktury systemu międzynarodowego na aktora (w badanym przypadku Polski) i zdolność aktora do współkształtowania struktury. Podsumowując zatem europeizacja postrzegana, przez pryzmat realizmu, może zostać uznana za proces polityczny – którego istotnym elementem jest kwestia redystrybucji i alokacji władzy. Efekty adaptacyjne i socjalizacyjne europeizacji służą natomiast realizacji celów politycznych.

W pracy nad książką wykorzystano metody i techniki badawcze powszechnie stosowane w naukach politycznych oraz w badaniu stosunków międzynarodowych i w studiach europejskich. Wśród nich znalazły się: analiza systemowa, metoda decyzyjna, analiza zawartości, analiza porównawcza, metoda historyczna i behawioralna oraz analiza instytucjonalno-prawna.

Szczególne znaczenie dla przeprowadzonego w książce wywodu i generowania wniosków końcowych miała analiza systemowa, która pozwoliła na spojrzenie na omawiane zjawiska i procesy polityczno-międzynarodowe z uwzględnieniem występującej między elementami systemu współzależności oraz uchwycenie ich przyczynowo-skutkowego kontekstu. Dodatkowo okazała się ona cenna w procesie określenia pozycji poszczególnych elementów w systemie, jak również wyjaśnienia mechanizmu pozycjonowania poszczególnych aktorów systemu wobec siebie. W końcu, analiza systemowa była przydatna w próbie określania wpływu otoczenia oraz procesów zachodzących w otoczeniu na badany system (tj. system europejski) jako całość oraz jego poszczególne elementy. Co najważniejsze jednak analiza systemowa pozwoliła na przeanalizowanie jak system jako abstrakcyjna, dynamiczna całość oddziałuje na poszczególne elementy, kształtując ich postawy, preferencje i postępowanie. W książce przyjęto, że głównymi aktorami systemu międzynarodowego pozostają państwa (w tym Polska jako podmiot analizy). Analiza systemowa miała bardzo istotne znaczenie dla rozważań zawartych w rozdziale trzecim i czwartym, gdzie kolejno badano strukturalno-systemowe uwarunkowania i konsekwencje członkostwa Polski w Unii Europejskiej oraz wpływ polityk UE na polską politykę zagraniczną, jak również wpływ Polski na politykę zagraniczną i działania zewnętrzne UE. Dzięki wykorzystaniu metody systemowej zauważono, że złożony proces europeizacji służył reprodukcji struktury systemu europejskiego. Sama kategoria struktury systemu definiowana była w myśl założeń neorealizmu. Analiza systemowa była wykorzystywana również w pozostałych rozdziałach i okazała się niezwykle przydatna przy generowaniu wniosków końcowych.

Istotne znaczenie w procesie badawczym miało zastosowanie analizy instytucjonalno-prawnej, jako techniki pomocniczej. Była ona przydatna w rozdziale drugim, w którym przez pryzmat instytucjonalno-prawnych zmian o charakterze adaptacyjnym, dokonujących się głównie po stronie Polski, rozpatrywano drogę Polski do UE. Po metodę tę sięgnięto również w kolejnych rozdziałach, przede wszystkim w rozdziale trzecim, którego przedmiotem były rozważania na temat strukturalno-systemowych uwarunkowań członkostwa Polski w UE, z uwzględnieniem mechanizmów i instrumentów wpływających i/lub wykorzystywanych na rzecz polskiej polityki zagranicznej. Przedstawiono tam bowiem wyniki badań poświęconych

Dyda

ewolucyjnemu procesowi kształtowania się unijnego systemu prawnego w zakresie, w jakim miał on wpływ na polską politykę zagraniczną. Starano się też określić wpływ, jaki członkostwo Polski w UE miało na zmienianie się struktur wewnętrznych. Zamierzeniem było wyjaśnienie procesu kształtowania się relacji między UE (jej instytucjami), a Polską jako państwem członkowskim (PCz). Metoda ta znalazła zastosowanie także w rozdziale czwartym, mającym na celu wyjaśnienie fenomenu swoistego sprzężenia zwrotnego między polską polityką zagraniczną a WPZiB oraz unijną polityką energetyczną w jej zewnętrznym wymiarze. Uwzględnienie specyfiki ponadnarodowego kontekstu instytucjonalno-prawnego, pozwoliło również na głębsze spojrzenie na dynamikę dwustronnych stosunków między Polską a innymi PCz UE (w rozdziale piątym) oraz państwami niebędącymi członkami UE (w rozdziale szóstym). W pierwszym przypadku interakcje między PCz dokonujące się w ramach instytucji UE (na przykład Rady UE lub Rady Europejskiej) uznano za katalizator kontaktów dwu- i wielostronnych. W drugim przypadku natomiast każdorazowo starano się wykazać znaczenie uregulowań instytucjonalno-prawnych (w tym porozumień oraz zinstytucjonalizowanych kanałów komunikacji), działających na poziomie UE–państwo trzecie na stosunki tego państwa z Polską, nie zapominając o wpływie Polski (jako współkreatora unijnej polityki zagranicznej) na relacje UE–państwo trzecie. Z pozostałych wymienionych wcześniej metod korzystano selektywnie, stosownie do specyfiki analizowanego problemu. Mianowicie, w rozdziale drugim, w którym przedstawiono ewolucyjny proces reorientacji polskiej polityki zagranicznej, wykorzystano metodę analizy historycznej. Pomogła ona zgromadzić i uporządkować wiedzę na temat uwarunkowań ewolucyjnego procesu reorientacji polskiej polityki zagranicznej po 1989 r. Analiza historyczna okazała się przydatna przy określeniu polityczno-społeczno-kulturowego kontekstu procesu jej europeizacji, który rozpoczął się już w okresie przedakcesyjnym. Badania historyczne, w opracowaniu potraktowane jako podstawa przeprowadzonych w dalszej części badań politologicznych, pozwoliły na pełniejsze i bardziej precyzyjne wskazanie, jak zmieniał się charakter i istota samej europeizacji jako fenomenu związanego z integracją europejską w odniesieniu do analizowanej tutaj polityki zagranicznej Polski. Ewolucyjne zmiany obejmowały bowiem natężenie występowania poszczególnych wymiarów europeizacji, jak również jej instrumentów oraz mechanizmów. Metodą komplementarną wobec analizy historycznej była metoda decyzyjna, użyta zarówno w rozdziale drugim, jak i w kolejnych rozdziałach książki, szczególnie w rozdziale trzecim i czwartym. Badaniu podlegały wewnętrzne procesy decyzyjne, lecz pozostające w ścisłym związku z polityczną aktywnością Polski, a

realizowaną w systemie międzynarodowym (przede wszystkim w ramach subsystemu europejskiego). W tym drugim przypadku metodę decyzyjną wykorzystano do zbadania sposobu kształtowania się relacji między Polską a UE (i jej instytucjami) oraz w kontekście konceptualizacji i operacjonalizacji wybranych polityk UE. Metoda decyzyjna była też przydatna, choć w mniejszym stopniu, w rozważaniach zawartych w rozdziałach piątym i szóstym, dotyczących analizy stosunków dwustronnych między Polską a wybranymi państwami. Zjawiska i procesy badane w książce rozpatrywano przez pryzmat: ośrodka decyzyjnego, samego procesu decyzyjnego oraz konkretnych decyzji i wreszcie sposobu implementacji podjętych decyzji politycznych. W książce wykorzystano wariant indukcyjny metody, polegający na analizie rzeczywistych decyzji, badanych w obserwacji oraz z użyciem metody analizy zawartości. Analiza zawartości polegała na przeanalizowaniu informacji pochodzących z przekazów/komunikatów, w tym: oficjalnych oświadczeń, przemówień, których nadawcami były instytucje publiczne w kontekście zdefiniowanego na wstępie problemu badawczego oraz pytań badawczych.

Szczególnie w rozdziałach poświęconych relacjom z innymi państwami (rozdział piąty i szósty) korzystano z metody komparatystycznej, jako metody pomocniczej. Cenne okazało się porównanie uwarunkowań problemów o podobnym charakterze, występujących we wzajemnych relacjach między Polską a wybranymi państwami. Takim przypadkiem były problemy mniejszości polskiej (na Litwie, Białorusi i w Niemczech). Metoda ta przydatna była także przy generowaniu wniosków dotyczących znaczenia opisanych w książce form politycznej współpracy regionalnej takich jak: Trójkąt Weimarski, Grupa Wyszehradzka czy Trójkąt Kaliningradzki. Tutaj starano się wykazać zjawisko synergii między poszczególnymi inicjatywami. Zastosowanie metody umożliwiło wykazanie różnic i podobieństw między badanymi przypadkami oraz określenie rodzaju zmiennych dynamizujących badane procesy.

Ostatnią metodą zastosowaną w procesie badawczym była metoda behawioralna, polegająca na rozpoznawaniu i wyjaśnianiu w wyniku obserwacji zachowań politycznych jednostek i/lub grup społecznych. Na tej podstawie dokonywano oceny zachowania reprezentujących na arenie międzynarodowej Polskę podmiotów (zarówno polityków, jak i instytucji) oraz ich reakcji na bodźce zewnętrzne (w tym tych pochodzących z systemu europejskiego i tych spoza niego).

Struktura monografii

Książka została podzielona na sześć komplementarnych wobec siebie rozdziałów oraz część podsumowującą. Opracowanie otwierają rozważania teoretyczno-metodologiczne

zawarte w rozdziale pierwszym. Przedstawione zostały tutaj pojęcia, definicje oraz twierdzenia stanowiące bazę dla kolejnych etapów badań. Przede wszystkim zdefiniowane zostało pojęcie 'polityki zagranicznej' – utożsamianej w omawianym opracowaniu jako część ogólnej polityki państwa definiowanej i kształtowanej w jego systemie wewnętrznym, a realizowanej w systemie międzynarodowym. Za najważniejsze cechy polityki zagranicznej uznano natomiast jej teleologiczny i procesualny charakter. Polityka zagraniczna jako złożony proces jest bowiem wyznaczana i podporządkowana realizacji żywotnych interesów państwa w kontekście dokonujących się dynamicznie przemian w systemie międzynarodowym. Ponadto zdefiniowane zostało pojęcie europeizacji – ze szczególnym uwzględnieniem specyficznego charakteru europeizacji polityki zagranicznej. W dalszej kolejności dokonany został wybór i charakterystyka paradygmatu eksplanacyjnego – determinującego sposób definiowania potrzeb państwa, jego interesów, szczegółowych celów i wynikającej z nich koncepcji polskiej polityki zagranicznej, implikujących zastosowanie określonych strategii szczegółowych i w końcu podejmowanych działań. Realizm – jako paradygmat – stanowił zatem źródło definicji pojęciowych i operacyjnych, dostarczał również informacji i interpretacji motywów aktorów badanego systemu. Systemowy charakter teorii Waltza wyrażał się szczególnie zainteresowaniem wobec sposobu organizowania/porządkowania struktury systemu międzynarodowego. Tym co natomiast tworzyło i określało strukturę systemu polityczno-międzynarodowego były relacje między państwami. Państwa w systemie międzynarodowym będąc suwerennym bytem, różnią się od siebie skalą siły, jaką dysponują. Za neorealizmem, autorkę szczególnie interesował problem sposobu dystrybucji władzy między państwami oraz ewentualne zmiany w tym zakresie. Wrzeczcie w rozdziale pierwszym dokonano zabiegu zestawienia paradygmatu realistycznego z koncepcją europeizacji, której celem było optymalne modelowanie procesu wyjaśniania polityki zagranicznej w warunkach integracji europejskiej. Przedsięwzięcie to dodatkowo stanowiło głos w krytycznej dyskusji wokół obu propozycji teoretycznych.

W rozdziale drugim, który co prawda wykracza poza przyjęte w książce ramy czasowe, przedmiotem rozważań była polska droga do Unii Europejskiej. Ukazanie analizowanego w książce wpływu procesu integracji europejskiej na kształtowanie się polskiej polityki zagranicznej, wymagało bowiem cofnięcia się do okresu przedakcesyjnego, w którym zachodziły procesy i wydarzenia warunkujące późniejszą pozycję Polski w UE i wobec UE. Podjęty w tym rozdziale został problem bezalternatywności integracji zachodnioeuropejskiej w koncepcji polskiej polityki zagranicznej. Kwestia ta istotnie wpływała na dynamikę procesów europeizacyjnych, w tym charakter i intensywność

określonych mechanizmów i instrumentów europeizacji w okresie już po uzyskaniu członkostwa.

W rozdziale trzecim przedmiotem rozważań były strukturalno-systemowe uwarunkowania członkostwa Polski w UE. Dokonano opisu, wyjaśniania i oceny ewoluującego stanowiska Polski wobec procesu gruntowanych reform samej UE. Szczegółowo przeanalizowano instytucjonalno-prawne uwarunkowania pozycji Polski w rozszerzonej Unii oraz wynikające z nich konsekwencje dla konceptualizacji i operacjonalizacji polityki zagranicznej Polski. Założono bowiem, że na kształt (w tym formę i treść) oraz skuteczność polskiej polityki zagranicznej wpływ ma między innymi sposób kształtowania się relacji pomiędzy Polską a UE i jej instytucjami. Opisany tutaj złożony, kontekst aktywności Polski w systemie europejskim, uwzględniający nie tylko relacje pomiędzy Polską a UE i jej instytucjami ale również procesy stanowiące wytwory działania struktury systemu, pozwoliły na wskazanie swoistej wartości dodanej wynikającej z istnienia systemu europejskiego, w postaci między innymi powiązań wewnątrzsystemowych.

W rozdziale czwartym zbadano związki pomiędzy polską polityką zagraniczną a wybranymi unijnymi politykami. W centrum zainteresowania znalazła się przede wszystkim unijna WPZiB oraz będąca jej częścią WPBiO. Przeanalizowano również wpływ i znaczenie konkretnych unijnych inicjatyw związanych z realizacją tak zwanych stosunków zewnętrznych, w tym przede wszystkim Europejskiej Polityki Sąsiedztwa wraz z jej regionalnymi wymiarami w postaci np.: Partnerstwa Wschodniego. Rozdział zamykają rozważania na temat unijnej polityki energetycznej – szczególnie w jej zewnętrznym wymiarze, której Polska jest nie tylko biorcą ale również współkreatorem, a która pozostaje w ścisłej korelacji z polityką zagraniczną. Proces europeizacji polityki energetycznej przebiegał co prawda w oparciu o niemal te same schematy i angażował podobne instrumenty co w przypadku polityki zagranicznej – był on jednak znacznie bardziej dynamiczny. Co więcej starając się wyjaśnić powiązania między obydwoma politykami można zauważyć, że europeizacji polityki energetycznej (szczególnie jej zewnętrznego wymiaru) może stać się katalizatorem europeizacji polityki zagranicznej. Przyczyn tej specyficznej korelacji doszukiwać można się w realistycznym dążeniu przez państwa do zaspokajania potrzeby bezpieczeństwa.

Następnie w piątym rozdziale przeanalizowane zostały stosunki Polski z wybranymi PCz UE. Przy wyborze relewantnych, z punktu widzenia polskiej polityki zagranicznej graczy, dokonano przeglądu materiałów źródłowych, w tym przede wszystkim corocznych informacji szefów polskiej dyplomacji przedstawianych w polskim parlamencie. Zabieg ten

pozwoili na wskazanie, które z PCz UE i w jakich konfiguracjach można było uznać za najważniejsze elementy systemu europejskiego z punktu widzenia polskiej polityki zagranicznej. W rezultacie, do tej grupy zaliczono przede wszystkim Niemcy, które definiowane były jako sąsiad Polski, a także jako bogaty, duży i wpływowy kraj UE. Istotne znaczenie każdorazowo przypisywano Francji — relacje z tym krajem jednak wpisywane były raczej w kontekst multilateralny (UE, Trójkąt Weimarski). W omawiany okresie podkreślano wagę relacji Polski z krajami Grupy Wyszehradzkiej (Czechami, Słowacją i Węgrami) oraz państwami bałtyckimi, szczególnie Litwą. Kooperacja Polski z tymi właśnie krajami odbywała się często w formule wielostronnej, co było konsekwencją istnienia pewnej wspólnoty interesów wynikającej z bliskości geograficznej oraz wspólnoty dziejów. Była ona również rezultatem oddziaływania struktury systemu europejskiego, w ramach którego państwa nawiązywały bliższą współpracę z innymi państwami by zwiększać swój wpływ na procesy wewnątrzsystemowe. Zatem z jednej strony analizowano znaczenie współpracy wielostronnej w ramach Grupy Wyszehradzkiej oraz Trójkąta Weimarskiego, z drugiej analizie poddano bilateralne relacje między Polską a Niemcami, Francją Czechami i Słowacją oraz Litwą. Uwzględniając przyjętą w książce metodologię, w każdym przypadku rozważania rozpoczynała analiza polityki zagranicznej każdego z wybranych państw. Dalej dwustronne relacje badano w kontekście dynamiki systemu europejskiego i dokonujących się w nim procesów integracyjnych. Na kolejnym etapie natomiast przeanalizowano wpływ aktorów spoza systemu europejskiego na badane zagadnienia. W końcu starano się wskazać i wyjaśnić specyficzne kwestie, charakterystyczne dla dwustronnych relacji. Wśród nich istotne znaczenie miała między innymi spuścizna wspólnej historii oraz problemy diaspory w kraju partnera (np.: Polaków w Niemczech i Niemców w Polsce).

Rozdział szósty poświęcono stosunkom Polski z wybranymi państwami spoza systemu europejskiego — utożsamianego z UE. Z jednej strony badano relacje Polski z krajami jej wschodniego sąsiedztwa, w tym Rosją, Ukrainą i Białorusią oraz z drugiej strony ze Stanami Zjednoczonymi i Izraelem. Te ostatnie, po części pozostawały pod wpływem relacji transatlantyckich, po części wynikały z wspólnej polsko-żydowskiej historii. Stosunki bilateralne Polski z wskazanymi powyżej państwami, rządziły się oczywiście własną indywidualną dynamiką, były jednak częścią większego międzynarodowego, multilateralnego kontekstu. Zamierzeniem rozdziału było wykazanie ważności wielowektorowych współzależności między państwami. Innymi słowy, chodziło o ukazanie, jak istotne dla dwustronnych stosunków państwa jest uwzględnienie stanowisk, nacisków czy też zachęt ze strony aktorów zajmujących miejsce we właściwym dla niego systemie oraz/lub jego

otoczeniu międzynarodowym. Zabieg ten nie udałby się bez konsekwentnego wykorzystania analizy systemowej, pozwalającej na uchwycenie znaczenia procesów wewnątrzsystemowych w perspektywie dynamiki systemu jako całości. W rozdziale tym zastosowano analogiczny jak w rozdziale czwartym sposób podziału i porządkowania treści – odwołując się do założeń analizy systemowej – w pierwszej kolejności badano wpływ systemu europejskiego i integracji europejskiej na dwustronne relacje z państwami niebędącymi członkami UE, w drugiej natomiast analizowano znaczenie procesów dokonujących się w szerszym międzynarodowym kontekście.

Książkę zamyka część podsumowująca, w której znalazły się ogólne konkluzje i oceny wynikające z procesu weryfikacji hipotez oraz odpowiedzi na postawione na wstępie pytania badawcze.

Omówienie osiągniętych wyników

Wśród stanowiących oś rozważań hipotez po pierwsze, założono, że członkostwo Polski w UE istotnie wpłynęło na jej politykę zagraniczną, zmiany nastąpiły w sposobie określania jej priorytetów oraz sposobie osiągania zamierzonych celów. Weryfikacja tej hipotezy umożliwiła odpowiedź na pytanie dotyczące wpływu Polski na WPZiB UE oraz na inne polityki UE, w tym formułowanie ich agendy oraz operacjonalizację. Innymi słowy chodziło o określenie, na ile Polska świadomie i skutecznie współkształtowała unijną politykę zagraniczną i polityki powiązane z tak zwanymi stosunkami zewnętrznymi UE. Natomiast po drugie, zbadano, w jakim stopniu WPZiB, wpływała na polską politykę zagraniczną. W toku analizy pozytywnie zweryfikowano hipotezę o silnym wpływie członkostwa w UE na polską politykę zagraniczną. Jednakże wpływ ów nie był wyłącznie konsekwencją istnienia i oddziaływania brukselskiego centrum. Dzięki wykorzystaniu konceptu europeizacji jako wielowymiarowego fenomenu wykazano, że wektory procesów europeizacyjnych w przypadku analizy polityki zagranicznej były cztery (*downloading*, *uploading*, *cross-loading* oraz *ad extra*). Wobec tego jedynie systemowe spojrzenie na mechanizmy formułowania i operacjonalizacji polityki zagranicznej państwa w warunkach jego członkostwa w UE, uwzględniające wszystkie wymiary europeizacji, może przybliżyć do zrozumienia i adekwatnego wyjaśnienia badanego problemu.

Przechodząc tymczasem do kwestii zmian, jakie nastąpiły po uzyskaniu członkostwa w UE w sposobie określania i realizacji priorytetów polskiej polityki zagranicznej, stwierdzić można, iż faktycznie była ona bardzo wyraźnie zauważalna. W wystąpieniach programowo-koncepcyjnych polskich elit rządzących, jak również w strategiach politycznych oraz

Dmaler

działaniach operacyjnych polskiej dyplomacji, jednym z podstawowych punktów referencyjnych była UE. Członkostwo Polski w tym ugrupowaniu integracyjnym rzutowało bowiem nie tylko na szeroko rozumiane relacje Polska–Bruksela (w tym relacje Warszawy z instytucjami UE i stanowisko wobec unijnych polityk) lecz także na polskie interesy i cele artykułowane i realizowane w relacjach dwu- i wielostronnych z innymi PCz UE oraz państwami spoza UE.

Jeśli natomiast chodzi o poziom skuteczności realizacji priorytetów polskiej polityki zagranicznej, ocenić go można jako generalnie umiarkowany. Na liście owych priorytetów w omawianym okresie pozostawały następujące kwestie: umacnianie pozycji Polski w Europie; bycie patronem i promotorem europejskiej polityki wschodniej; umacnianie bezpieczeństwa poprzez silne zakotwiczenie w NATO; budowanie marki Polski jako kraju sukcesu; wspieranie diaspory polskiej oraz profesjonalizację i przez to podnoszenie efektywności polskiej służby dyplomatycznej. Do osiągnięć polskiej dyplomacji w zakresie kształtowania unijnej polityki wschodniej należy zaliczyć: zaangażowanie UE w próby zażegnania konfliktu gruzińsko-rosyjskiego oraz inaugurację i początkowe funkcjonowanie Partnerstwa Wschodniego. Przeprowadzona jednak analiza w średniookresowej i długiej perspektywie pozwala na stwierdzenie, że polska polityka wschodnia w wymiarze europejskim poniosła jeśli nie porażkę, to na pewno okazała się mało skuteczna, natomiast faktyczny wkład Polski w unijną politykę w tym zakresie, okazał się poniżej oczekiwań. Wśród powodów takiego stanu rzeczy należy zwrócić uwagę na największą bolączkę polskiej polityki zagranicznej, jaką był problem jej dyskontynuacji i w gruncie rzeczy braku długofalowej wizji. Podobnie z pewną dozą sceptycyzmu należy podejść do stanu realizacji kolejnego priorytetu, będącego założeniem, że Polska stanie się marką kojarzoną z krajem sukcesu, kochającym wolność i umiejącym się nią dzielić. Oprócz inicjatyw takich, jak Europejski Fundusz na rzecz Demokracji czy Partnerstwo Wschodnie, które mimo sporego zaangażowania polskiej dyplomacji i pozytywnych reakcji międzynarodowych, nie przyniosły oczekiwanych przez pomysłodawców rezultatów, choćby w postaci perspektywy członkostwa w UE i NATO dla Gruzji i Ukrainy. Niemniej procesy europeizacyjne dokonujące się w Polsce w omawianym okresie oceniane były wysoko przez innych uczestników systemu europejskiego. Zatem samą politykę wielokierunkową oraz zdolność do komunikowania się z brukselskim centrum (sposobami i w języku przez nie preferowanym) zwłaszcza w latach 2007–2017 określić można jako skuteczne. Odnosząc się do trzeciego priorytetu, dotyczącego wsparcia polskiej diaspory, opisane w książce problemy, z jakimi borykali się Polacy zagranicą (poakcesyjna diaspora zarobkowa w krajach Europy Zachodniej i autochtoniczna w krajach wschodniego

sąsiedztwa), nie były konstruktywnie i systemowo rozwiązywane, lecz raczej nabrzmiewały. Natomiast najlepiej wypada ocenić stan realizacji ostatniego priorytetu, który odnosił się do kwestii profesjonalizacji polskiej dyplomacji. Choć nie wszystkie inicjatywy osiągały w pełni satysfakcjonujący poziom realizacji, to opisany w książce ewolucyjny proces uczenia się i socjalizacji polskiej służby zagranicznej miał charakter progresywny. Członkostwo w UE było z pewnością najważniejszym katalizatorem owych zmian.

Konkludując, Polska starała się współkształtować unijną politykę zewnętrzną, choć aktywność i forma jej zaangażowania były zmienne. W latach 2004–2007 polskie stanowisko było miało charakter kontestacyjny, a czasami kategoryczny, natomiast od 2008 r. cechowało się ono większą powściągliwością i koncyliacyjnością. Oprócz uwarunkowań wewnętrznych znaczenie miał tu fakt, że w pierwszym okresie decydowały się losy reformy ustrojowej w UE. Również niejednorodny był wpływ WPZiB oraz innych polityk powiązanych z aktywnością międzynarodową UE na działania podejmowane przez polską dyplomację. Sytuacja taka była natomiast wynikiem kryzysu politycznego w samej Unii (spowodowana kryzysem finansowym) oraz zmniejszającej się aktywności i efektywności unijnych instytucji ponadnarodowych w odniesieniu do kryzysów politycznych w otoczeniu systemu europejskiego (np.: destabilizacja regionu basenu Morza Śródziemnego w tym szczególnie Libii, Egiptu, Syrii), wobec których WPZiB okazała się dysfunkcyjna.

Druga weryfikowana w książce hipoteza dotyczyła zmiany miejsca Polski w systemie międzynarodowym, co rzutowało na sposób jej pozycjonowania się wobec innych uczestników systemu międzynarodowego. Sprawdzenie słuszności tej hipotezy dało podstawę do odpowiedzi na pytanie o miejsce Polski w strukturze instytucjonalno-prawnej UE i jego politycznych konsekwencji, szczególnie efektywności polskiej polityki zagranicznej. Przeprowadzana analiza potwierdziła naczelną zasadę realizmu politycznego, zgodnie z którą miejsce państw w systemie międzynarodowym zależy od ich siły. Innymi słowy, im silniejsze państwo, tym większą swobodą w systemie międzynarodowym się ono cieszy. Słabość państwa natomiast niosła ograniczenie wolności własnej, a jednocześnie możliwość zwiększania zakresu wolności innych graczy systemu, jego kosztem. Próby deanarchizacji systemu międzynarodowego poprzez tworzenie praw i instytucji, również podlegało realistycznej logice „interesu i siły”. W organizacjach międzynarodowych, w tym w UE, dominujące znaczenie miały najsilniejsze kraje członkowskie, natomiast kraje słabsze miały zdecydowanie mniejszy wpływ na ustalanie instytucji i reguł danej organizacji. W tym kontekście należy zauważyć, że przystąpienie Polski do UE, co prawda wzmocniło ją jako aktora stosunków międzynarodowych, jednak jak wykazano, nie skutkowało automatycznie

Dyplom

jej równorzędnym statusem wobec innych PCz. Członkostwo w UE nie oznaczało nadania Polsce statycznej pozycji w systemie europejskim. Pewne warunki wstępne, w tym prawno-instytucjonalne uwarunkowania członkostwa, dość precyzyjnie określono w traktatach. Jednakże polityczny proces pozycjonowania się Polski w systemie europejskim miał charakter dynamiczny i ciągły. Zauważyć można również, iż samo członkostwo spowodowało, że Polska stała się częścią systemu europejskiego, a nie państwem peryferyjnym, znajdującym się w jego otoczeniu, co doprowadziło do redefinicji jej sytuacji geopolitycznej. Warty odnotowania aspektem zmian systemowych dokonujących się już po uzyskaniu członkostwa Polski w UE, była narastająca współzależność państw w systemie europejskim. Jednym zaś z rezultatów owej współzależności było zacieranie się granic między systemem krajowym a europejskim. Zmiana ta miała związek z rozwijającym się wielopoziomowym systemem politycznym w ramach UE, na który składał się poziom unijny — ponadnarodowy, regionalny (na przykład obejmujący kraje Europy Środkowej i Wschodniej), krajowy i lokalny (podmiotem w konsekwencji współpracy transgranicznej stawały się społeczności lokalne). Tak więc na krajową politykę zagraniczną wpływ miał także permanentnie dokonujący się proces przenikania bodźców wygenerowanych na poszczególnych poziomach systemu europejskiego. Ogromnym wyzwaniem dla Polski w okresie poakcesyjnym była zatem próba koherentnej akomodacji bodźców i równoważenia wpływów, zgodnie z interesem narodowym. Zaprezentowana w książce analiza pozwala stwierdzić, że ponad dekadę po przystąpieniu do UE, Polska w umiarkowany sposób radziła sobie z tym zadaniem. Szczególnie dotkliwym problemem efektywności polskiej polityki zagranicznej okazała się wciąż niedookreślona autodefinicja interesu narodowego i wynikających z niego celów polityki zagranicznej, czego konsekwencją była labilność i reakcyjny charakter podejmowanych działań. To z kolei rzutowało na miejsce państwa w systemie, nie zawsze zgodne z własnymi jego preferencjami i ambicjami.

Zgodnie z trzecią hipotezą uzyskanie członkostwa w UE i dalszy udział w procesach integracyjnych, już w charakterze członka organizacji, stwarzało dla Polski nowe wyzwania i jednocześnie zagrożenia w kontekście efektywności jej polityki zagranicznej. W toku weryfikacji tej hipotezy możliwe było uzyskanie odpowiedzi na pytanie o to, jakie było polskie stanowisko i preferencje co do trendów rozwojowych zachodzących na poziomie UE. Rozważania zawarte w książce, w kwestiach korespondujących z powyższą hipotezą, pozwoliły również na odpowiedź na pytanie o znaczenie i wpływ członkostwa na realizowane przez Polskę w formule bilateralnej stosunki z innymi państwami UE. Po wtóre starano się uzyskać odpowiedź na pytanie w jakim stopniu bilateralne stosunki Polski z państwami

trzecimi (niebędącymi członkami UE) podlegały wpływowi ze strony brukselskiego centrum i były wrażliwe na wpływ i presję ze strony innych PCz UE, a z drugiej strony w jakim zakresie dwustronne stosunki Polski z krajami spoza UE wpływały na unijną politykę zagraniczną oraz politykę zagraniczną innych PCz UE. Jak zaprezentowano w książce Polska, przystępując do UE w 2004 r., skonfrontowana została z koniecznością zajęcia stanowiska wobec wewnątrzunijnych procesów rozwojowych, wiążących się z reformowaniem organizacji. Szybko okazało się, iż forsowane na poziomie UE zmiany nie zawsze były dla Warszawy korzystne i sprzyjały umacnianiu pozycji międzynarodowej kraju. Podejmując wyzwanie aktywnego uczestnictwa w debacie na temat kierunków zmian i ich kształtu, nie zawsze udawało się skutecznie przekonywać unijnych partnerów do swoich racji. Problem tkwił nie tylko w obiektywnie istniejących rozbieżnościach stanowisk i czasami sprzecznych interesach PCz, lecz także w niedoskonałej taktyce polskich działań dyplomatycznych oraz deficytach siły państwa. W rezultacie Polska częściej była biorcą aniżeli kreatorem polityki na poziomie unijnym. Odpowiadając na pytanie o preferencje Polski w odniesieniu do unijnych trendów rozwojowych, stwierdzić można, że polskie elity decydenckie, jak również polskie społeczeństwo, przede wszystkim chciały Unii solidarnej, wrażliwej w równym stopniu na specyficzne problemy krajów Europy Zachodniej jak i Wschodniej. Preferowana przez Polskę wizja rozwoju UE opierała się ponadto na założeniu o konieczności niwelowania dysproporcji między PCz, a nie ich pogłębianiu. Zrównoważony rozwój UE nie miał dotyczyć tylko sfery gospodarki, lecz także kwestii politycznych. Chodziło tu przede wszystkim o przeciwstawienie się tendencjom umacniania mechanizmów budujących dominację w UE jednych PCz nad innymi. Polska, odwołując się do europejskiej solidarności, chciała przeciwstawić się tendencjom zagrażającym procesom integracyjno-europeizacyjnym. Ponadto Polska dość konsekwentnie (wyłączywszy ostatnie kilkanaście miesięcy analizy) opowiadała się za podtrzymaniem unijnej polityki otwartych drzwi dla wschodnioeuropejskich krajów, w tym przede wszystkim Ukrainy, Mołdawii i Gruzji. Konkludując, zauważyć można, że rozwój i konsolidacja WPZiB (oraz polityk z nią powiązanych) sprzyjały rozwojowi podmiotowości Polski w systemie międzynarodowym. Tymczasem największym zagrożeniem rozwoju unijnej polityki zagranicznej było zbytne wzmocnienie pozycji mocarstw regionalnych w UE. Sytuację utożsamiania polityki zagranicznej prowadzonej przez największe i najsilniejsze państwa w UE ze stanowiskiem zjednoczonej Europy ocenić należy jako przyczynek do uruchomienia procesów związanych z delegitimacją integracji europejskiej i zahamowaniem procesów europeizacyjnych. W omawianym okresie Polska opowiadała się za wzmacnianiem WPZiB oraz wychodziła z

inicjatywą pogłębiania integracji w obszarach z nią powiązanych, jak WPBiO, lecz także polityką energetyczną. Inną ważną okolicznością, przemawiającą za potrzebą rozwijania WPZiB UE, z perspektywy Warszawy było, że Polska nie mogła prowadzić jednocześnie kilku aktywnych kierunków we własnej polityce zagranicznej. Działo się tak z powodów tyleż oczywistych, co wartych odnotowania. Po pierwsze, wyzwaniem, lecz także swoistym ograniczeniem polskiej polityki zagranicznej, było położenie geopolityczne kraju. Po wtóre, jak wielu innych PCz UE, Polski nie stać było na prowadzenie globalnej polityki zagranicznej, wymagającej zaangażowania sporych nakładów finansowych i kadrowych. Po trzecie, wysoka współzależność (gospodarcza, polityczna oraz społeczna) Polski od partnerów w UE oraz krajów z unijnego sąsiedztwa ograniczała możliwość swobodnego działania w środowisku międzynarodowym.

Zwracając się ku kolejnym pytaniom szczegółowym, stwierdzić można, że członkostwo w UE wpłynęło także na relacje dwustronne i wielostronne z innymi uczestnikami systemu międzynarodowego. Dla umacniania swojej pozycji w ramach UE Polska musiała podejmować rozmaite działania zmierzające do agregacji siły własnej. Do takich zaliczyć można próby budowania koalicji merytorycznych wokół konkretnych spraw oraz sojuszy politycznych. Zatem proces definiowania koncepcji polskiej polityki zagranicznej wymagał uwzględniania na bieżąco bodźców z otoczenia międzynarodowego, w tym stanowisk, preferencji i orientacji innych uczestników systemu międzynarodowego i jego europejskiego subsystemu. W tym zakresie ważne było uwzględnienie nie tylko bezpośrednich relacji w formule bilateralnej z innymi państwami, lecz także tego wszystkiego, co pośrednio na nie wpływało, jak uwzględnienie oczekiwań i preferencji tak zwanych państw trzecich wobec partnerów, sprzymierzeńców czy rywali Polski w UE i poza nią. Przykładowo, gdy w koncepcji polskiej polityki wschodniej priorytet miało pogłębianie i umacnianie stosunków z Ukrainą, konieczne było uwzględnienie nie tylko dwustronnych relacji polsko-ukraińskich. Stosunki te podlegały również wpływom brukselskiego centrum oraz presji ze strony innych PCz (np.: Niemiec czy Francji) oraz państw spoza systemu europejskiego (np.: Rosji).

Natomiast europeizacja stosunków dwustronnych pomiędzy PCz, w związku z funkcjonowaniem i oddziaływaniem unijnych instytucji i procedur, dokonywała się pod dwiema postaciami: na etapie konceptualizacji wspólnego podejścia i wypracowywania wspólnych decyzji dochodziło do procesów europeizacji w wymiarze *uploading*. Był to czas, gdy PCz szukały sprzymierzeńców i zawierały koalicje. Następny etap to europeizacja w wymiarze *downloading*, gdzie wyraźna była presja adaptacyjna. W toku wywodu zauważono,

że europeizacja stosunków dwustronnych między Polską a innymi PCz przybierała też formę, w której instytucje europejskie miały stawać się *quasi*-arbitrami w sporach międzyczłonkowskich.

Przechodząc do konkluzji w odniesieniu do ostatniej, czwartej hipotezy stwierdzić należy, iż Polska objęta dokonującymi się w ramach systemu europejskiego procesami europeizacyjnymi, o wiele częściej była przedmiotem europeizacji aniżeli jej podmiotem. Sytuacja ta powodowała, że członkostwo w UE, choć generalnie można ocenić jako pozytywne osiągnięcie polskiej dyplomacji, nie zawsze sprzyjało, a czasami wręcz utrudniało realizację żywotnych interesów państwa w relacjach bilateralnych z innymi państwami oraz relacjach wielostronnych w ramach ugrupowań integracyjnych i między ugrupowaniami integracyjnymi (przede wszystkim UE i NATO). Warto zauważyć, że w elitach politycznych w Polsce i szeroko rozumianej opinii społecznej w trwały i stabilny sposób zakorzenione było przeświadczenie o przynależności do cywilizacji zachodniej, opartej na takich wartościach, jak: demokracja, rządy prawa, prawa człowieka czy wolny rynek. W badanym okresie w Polsce wierzone, że UE — jako czołowy reprezentant dorobku politycznego, gospodarczego, społecznego i kulturowego Zachodu — ma wszelkie szanse na utrzymanie lub umocnienie swego znaczenia na arenie międzynarodowej. Zatem integracja Polski z UE miała początkowo potwierdzać przynależność Polski do grupy państw kształtujących losy Starego Kontynentu. Innymi słowy, miała legitymować podmiotową rolę Polski wśród państw Europy. Z czasem członkostwo w UE zyskało nowy wymiar i było przez polskich decydentów postrzegane jako instrument do optymalizacji procesów artykulacji i realizacji interesów w systemie międzynarodowym. Niezaprzeczalnie w omawianym okresie doszło do wielu korzystnych z perspektywy Polski zmian, w tym przesunięcia się jej z europejskich peryferii (nazywanych szarą strefą bezpieczeństwa) w stronę politycznego centrum systemu. Dodatkowo trwający dekadę, dość intensywny proces wzajemnego uczenia się i socjalizacji, wyposażył polską klasę polityczną oraz struktury biurokratyczne w cenną wiedzę o mechanizmach działania systemu, bez której poruszanie się w prawno-instytucjonalnym unijnym labiryncie spraw politycznych było niezwykle trudne. Natomiast zauważyć trzeba również to co obciążało polską politykę zagraniczną, a było to błędne zdefiniowanie motywów i intencji działania innych aktorów, zarówno w systemie europejskim, jak i w jego otoczeniu. Liberalno-funkcjonalne założenie o prymacie preferencji kooperatywnych w systemie międzynarodowym nie wytrzymało empirycznego testu falsyfikacji. Choć było ono uzasadnione w okresie względnej stabilizacji i niższego poziomu rywalizacji o ograniczone zasoby (za które uznać można kapitał, terytorium, surowce, panowanie nad populacją), w

czasach kryzysu okazało się zupełnie nieuprawnione. Polska odnośnie do nabrzmiewających konfliktów za swoją wschodnią granicą oraz renacjonalizacji polityki zagranicznej w ramach UE pozostała w zasadzie bezsilna, w kwestii możliwości kształtowania sytuacji w swoim sąsiedztwie.

Możliwe wykorzystanie wyników

Książka, może stać się źródłem informacji i wiedzy na tamte polskiej polityki zagranicznej oraz jej europejskiego wymiaru, a dzięki temu może stanowić pomocną lekturę dla pracowników administracji publicznej, polityków, dyplomatów. Wydaje się, że może ona uzupełnić dyskurs o polskiej polityce zagranicznej stając się materiałem przydatnym w procesie dydaktycznym, szczególnie dla studentów takich kierunków jak: politologia, europeistyka, stosunki międzynarodowe, bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe. Potwierdzeniem zainteresowania wydanej w drugiej połowie 2016 r. książki jest fakt, że w marcu 2017 r. wyczerpał się jej nakład (<http://www.wuwr.com.pl/products/1809.html>).

Ponadto zaprezentowana w książce analiza oraz konkluzje badawcze mogą stanowić przyczynek do szerszej, krytycznej dyskusji naukowej oraz popularnonaukowej na temat wpływu integracji europejskiej na polityczno-międzynarodową aktywność państwa oraz jego pozycję w systemie międzynarodowym. Przykładem takiego wydarzenia może być zorganizowana przez Bibliotekę Publiczną m.st. Warszawy - Bibliotekę Główną Województwa Mazowieckiego we współpracy z Instytutem Europeistyki Uniwersytetu Warszawskiego oraz Instytutem Studiów Politycznych PAN debata wokół zagadnień poruszanych w monografii pt.: „Zyski czy straty? Polska polityka zagraniczna w warunkach członkostwa w Unii Europejskiej”. Debata prowadzona przez dr A. Cianciarę z udziałem autorki, odbyła się 02.03.2017 r. Została ona zarejestrowana i rozpowszechniona w internecie (<https://www.youtube.com/watch?v=zLiJ5XwZ2LI>).

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo - badawczych

Omówiona powyżej publikacja stanowiąca osiągnięcie naukowe, wpisuje się w główny obszar moich zainteresowań badawczych, a więc problematykę polityki zagranicznej państwa w perspektywie teoretycznej i empirycznej. Ponadto w czasie swojej pracy naukowo-badawczej zajmowałam się również innymi pokrewnymi tematami badawczymi. W rezultacie drukiem ukazało się 39 publikacji w tym:

- 2 monografie jednoautorskie
- 3 monografie wieloautorskie (w tym dwie w języku angielskim)

- 2 współredakcje prac zbiorowych w języku angielskim
- 30 artykułów naukowych (w tym: 21 w języku polskim, 8 w języku angielskim, 1 w języku francuskim)
- 1 ekspertyza dla Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP
- 1 podręcznik akademicki w formie e-booka

Prace składające się na mój dorobek naukowy publikowane były w wydawnictwach związanych z krajowymi i zagranicznymi ośrodkami naukowymi (m.in.: Uniwersytetem Opolskim, Uniwersytetem Ekonomicznym w Krakowie, Uniwersytetem Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytetem Wrocławskim, Uniwersytetem Mateja Bela w Bańskiej Bystricy, Wydawnictwem Uniwersytetu Ekonomicznego w Pradze) oraz krajowych i zagranicznych wydawnictwach (m.in.: Oficyna Wydawnicza Arboretum z Wrocławia, Oficyna Wydawnicza ASPRA z Warszawy, Wydawnictwo Trio z Warszawy, Wydawnictwo Adam Marszałek z Torunia, Wydawnictwo POLTEKST z Warszawy, Wydawnictwo ELIPSA Wydawnictwo LIBRON z Krakowa, Wydawnictwo Ibidem Press w Stuttgarcie oraz Wydawnictwo L'Harmattan cop. w Paryżu).

Łączna liczba cytowań moich prac według „Google Scholar” wynosi 17 (<https://scholar.google.pl/citations?user=pL6CjmcAAAAJ&hl=pl>), z czego 14 z nich to cytacje innych autorów, natomiast 3 to odniesienia do wcześniejszych publikacji w moich tekstach. Indeks-H wynosi w przypadku mojego dorobku: 2.

Dokonując przeglądu tematyki omawianej w opublikowanych przeze mnie pracach, można wyodrębnić trzy nurty badawcze:

- I.** Teoria stosunków międzynarodowych i polityki zagranicznej ze szczególnym uwzględnieniem wpływu integracji europejskiej.
- II.** Analiza ewolucyjnego rozwoju integracji europejskiej na przykładzie wybranych polityk UE z uwzględnieniem perspektywy polskiej.
- III.** Studia izraelskie w perspektywie politologicznej.

Przy czym pierwszy z nurtów, to jest szeroko ujmowane zagadnienie teorii i praktyki stosunków międzynarodowych i polityki zagranicznej potraktowałabym jako, teoretyczne ale i dostarczające ram konceptualnych dla rozważań zawartych w zaprezentowanym w punkcie 4. osiągnięciu naukowym. Problematyka poruszana w ramach wyodrębnionych poniżej nurtów jest ze sobą powiązana – treści natomiast w nich zawarte potraktować można jako komplementarne (spis publikacji zgłoszonych do oceny znajdują się w załączniku nr 4).

Droga

Ad. I. Teoria stosunków międzynarodowych i polityki zagranicznej ze szczególnym uwzględnieniem wpływu integracji europejskiej.

Problematyka teoretyzowania zjawisk i procesów w stosunkach międzynarodowych, była dla mnie od wczesnego etapu pracy naukowej przedmiotem zainteresowania. Jeszcze w okresie studiów doktoranckich wraz z P. Mikiewiczem oraz S. Rzeszółko napisaliśmy książkę pt.: *Krytyczne wprowadzenie do teorii stosunków międzynarodowych*, (Oficyna Wydawnicza Arboretum, Wrocław 2006, s. 180)². Celem opracowania było po pierwsze: zaprezentowanie różnych „tradycji i stylów myślenia o stosunkach międzynarodowych”, po drugie, „dokonanie charakterystyki alternatywnych sposobów myślenia i opisywania rzeczywistości międzynarodowej językiem teorii”. Po trzecie wreszcie omówiono wybrane szczegółowe koncepty teoretyczne w obszarze stosunków międzynarodowych, w tym między innymi: teorie geopolityczne, teorię reżimów, funkcjonalizm i neofunkcjonalizm, teorie futurologiczne, teoretyczne ujęcie bezpieczeństwa międzynarodowego. Publikacja miała charakter krytyczny, przedstawiała ona bowiem nie tylko treści i założenia poszczególnych koncepcji teoretycznych ale również nawiązywała do polemicznych dyskusji wokół nich. Argumentem autorów było w tym kontekście, iż o ile teoria może być próbą odwzorowania rzeczywistości pod postacią pewnej konwencji pojęciowej, nie będzie ona nigdy prostym odbiciem faktów.

W późniejszym okresie kontynuowałam pracę nad problematyką stosunków międzynarodowych i polityki zagranicznej w perspektywie teoretycznej. Każdorazowo starałam się by analiza i rozważania teoretyczne stanowiły podbudowę badań empirycznych, z drugiej strony obserwacje natury empirycznej inspirowały do poszukiwania teoretycznych ram i ujęć modelowych, w wyjaśnianiu interesujących mnie zjawisk. W rezultacie opublikowałam następujące prace:

- J. Dyduch, *Sekurytyzacja a europeizacja. Między teorią a praktyką*, [w:] J. Juchnowski, P. Turczyński, R. Wiszniowski [red.], „Europa: Idee, Koncepcje, Rzeczywistość”, Wydawnictwo LIBRON, Kraków 2016, s. 373-387.
- J. Dyduch, *The European Union's Foreign Policy System: the Problem of Coherence and Effectiveness of the Post-Lisbon Solutions*, „Politické vedy”, Roč. 18, č. 2, 2015, s. 127-155.

² Książki pt.: *Krytyczne wprowadzenie do teorii stosunków międzynarodowych*, Oficyna Wydawnicza Arboretum, Wrocław 2006, nie zgłaszam do oceny, ze względu na fakt, że została ona wydana rok przed obroną mojej rozprawy doktorskiej. Jednakże ze względu na jej znaczenie w ewolucyjnym procesie mojego rozwoju naukowo-badawczego pozwoliłam sobie rozpoznać od jej wskazania.

- J. Dyduch, *Foreign Policy Analysis in the Time of Political Integration. Structural Realism and Europeanization an Attempted Synthesis?*, „Horizons of Politics”, vol. 5, no.10, 2014, s. 52-83.
- J. Dyduch, *‘Nie ma przyjaciół ani wrogów są tylko interesy’. Rozważania o współczesnej polityce zagranicznej*, [w:] W. Mich, J. Nowak [red.], „Wokół teorii stosunków międzynarodowych”, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2012, s.161-187.
- J. Dyduch, *Wpływ europeizacji na suwerenność państwa*, [w:] W. Gizicki [red.], „Polityczne wyzwania współczesnych państw”, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2011, s. 240-256.

W powyżej wskazanych tekstach poszukiwałam odpowiedzi na pytanie jak optymalnie badać rzeczywistość polityczno-międzynarodową w dobie procesów integracyjnych w Europie oraz w warunkach narastającej współzależności międzynarodowej w ujęciu globalnym. Zagadnienie jakiemu poświęciłam wiele miejsca w swojej pracy naukowej był wpływ integracji europejskiej na status państwa w systemie europejskim, szczególnie zaś przemiany w sposobie definiowania najważniejszych cech i atrybutów państwa jak np.: suwerenności. W opublikowanych pracach wielokroć odwoływałam się do konceptu europeizacji, zgłębiając dorobek krajowych i zagranicznych badaczy tego zagadnienia. Metodyczne instrumentarium jakie oferowała europeizacja zestawiałam w formie eksperymentalnych modeli eksplanacyjnych z dojrzałymi teoriami.

Powodowana wskazanymi powyżej przesłankami i pytaniami sięgałam po rozmaite propozycje teoretyczne i agendy badawcze, np. społeczną teorią stosunków międzynarodowych A. Wendta, liberalizm międzyrządowy A. Moravcsika, realizm strukturalny K. Waltza, teorię sekurytyzacji wygenerowaną przez badaczy skupionych w tzw. szkole kopenhaskiej, między innymi B. Buzana, O. Wæver, J. de Wilde’go. Natomiast w przypadku teoretycznej dyskusji wokół europeizacji, która wciąż wykazuje się sporą dynamiką, inspiracji na potrzeby własnych badań, szukałam w pracach między innymi: Ch. Hilla, M. Smith’a, P. Graziano, M. P. Vinka, U. Sedelmeiera, F. Schimmelfenniga, J. Ruszkowskiego, C. Radaelli’ego, K. Pomorskiej, P. Müllera, N. Alecu de Flersa, K. Moumoutzisa, A. Junkos, T. G. Grossego, R. Ladrecha i innych.

Podjęcie teoretyczne stanowiło kluczowy element założeń metodologicznych w pracy nad publikacjami składającymi się na drugi nurt, gdzie każdorazowo badając wybrane problemy i zjawiska polityczno-międzynarodowe rozpoczynałam od nakreślenia ram teoretycznych rozważań.

Dp

Ad B) Analiza ewolucyjnego rozwoju integracji europejskiej na przykładzie wybranych polityk UE, z uwzględnieniem perspektywy polskiej.

Drugi wyodrębniony obszar obejmował zagadnienia poświęcone tematyce dokonującego się w Europie procesu integracji, rezultatem której była supranacjonalizacja kolejnych polityk. Badania prowadzone w tym zakresie realizowałam między innymi w ramach projektu badawczego pt.: „Ewolucja wspólnych polityk Unii Europejskiej”, w charakterze kierownika projektu (Grant Dziekana Wydziału Nauk Społecznych dla młodych naukowców nr 1298/M/IPol/2011) w latach 2011-2012. Natomiast najważniejszym rezultatem wyżej wspomnianego projektu była publikacja:

- J. Dyduch, M. Klimowicz, M. Michalewska-Pawlak, *Selected Politics of the European Union. Evolution in the context of the Lisbon Treaty and the Europe 2020 Strategy*, Publishing House ASPRA-JR, Warszawa 2012, s. 290.

Celem niniejszej publikacji było przedstawienie wyników badań dotyczących analizy kształtowania się wybranych polityki UE w kontekście zapisów Traktatu Lizbońskiego oraz Strategii Europa 2020. Podstawowym problemem badawczym było wyjaśnienie zmian odnoszących się do podstaw prawnych, zakresu realizacji priorytetów tematycznych oraz stopnia uwspólnotowienia, jakie w wymiarze prawnym wprowadził obowiązujący od 2009 r. Traktat z Lizbony. Dodatkowo w drugiej połowie 2010 r. rozpoczął się proces opracowywania nowej długoletniej perspektywy finansowej. Negocjacje dotyczące kształtu poszczególnych polityk, w dużym stopniu zdeterminowane były możliwością ich finansowania. Przemodelowanie sposobu redystrybucji środków unijnych potraktowano jako czynnik modyfikujący zakres realizacji poszczególnych polityk. W tym względzie istotne było zwrócenie uwagi na przyjętą w czerwcu 2010 r. nową strategię gospodarczą dla UE – „Europa 2020”. Drugim celem realizowanych badań stało się określenie, w jakim stopniu zreformowane Traktatem Lizbońskim polityki przyczynią się do realizacji założeń strategii gospodarczej Europy oraz na ile zmiany te będą zgodne z celami zawartymi w Traktacie. Publikacja składała się z 6 rozdziałów poświęconych wybranym politykom UE: Układ rozdziałów opierał się na wspólnym schemacie, jednak każdy z nich uwzględniał specyfikę poszczególnych polityk ich powstania, ewolucji, celów, instrumentów i zarządzania. Choć prace koncepcyjne prowadzone nad książką (w tym w szczególności nad jej strukturą i doбором metod badawczych) były rezultatem wspólnego zaangażowania całego zespołu, każda z autorek odpowiedzialna była za opracowanie konkretnych rozdziałów. W moim

przypadku były to rozdziały poświęcone: Wspólnej Polityce Zagranicznej i Bezpieczeństwa oraz polityce energetycznej.

- J. Dyduch, *EU Energy Policy*, [w:] J. Dyduch, M. Klimowicz, M. Michalewska-Pawlak, "Selected Politics of the European Union. Evolution in the context of the Lisbon Treaty and the Europe 2020 Strategy", Publishing House ASPRA-JR, Warszawa 2012, s. 83-115.
- J. Dyduch, *The Common Foreign and Security Policy*, [w:] J. Dyduch, M. Klimowicz, M. Michalewska-Pawlak, "Selected Politics of the European Union. Evolution in the context of the Lisbon Treaty and the Europe 2020 Strategy", Publishing House ASPRA-JR, Warszawa 2012, s. 219-263.

W powyżej wskazanych rozdziałach omówiono genezę WPZiB oraz polityki energetycznej, przy uwzględnieniu czynników wspomagających oraz osłabiających proces supranacjonalizacji oraz konsolidacji tychże polityk na poziomie UE. Omówiony i przeanalizowany pod kątem efektywności i wewnątrzsystemowej spójności zostały prawno-instytucjonalne ramy realizacji owych polityk. Zagadnienie to opisano w świetle deklarowanych celów i zasad przyświecających konceptualizacji i operacjonalizacji każdej z nich. W każdym przypadku dokonano kategoryzacji i charakterystyki mechanizmów i instrumentów przypisywanych danej polityce. Rozdział poświęcony polityce energetycznej zamykały konkluzje na temat perspektyw i wyzwań związanych z rozwojem wspólnej polityki energetycznej UE. Natomiast rozdział traktujący o WPZiB podsumowały rozważania na temat przyszłości integracji politycznej w ramach UE, prognozowanej w świetle opisanego systemu realizacji polityki zagranicznej.

W ramach wspomnianego wyżej projektu zorganizowano w dniach 27-28.09.2012 r. w Instytucie Politologii UW. **międzynarodową konferencję naukową**, pt.: „Facing the EU's future. Challenges and Strategies”, celem której było między innymi upowszechnienie wyników badań przeprowadzonych w ramach grantu oraz zainicjowanie szerszej międzynarodowej dyskusji wokół problematyki wyzwań i zagrożeń powiązanych z proces integracji europejskiej. W konferencji udział wzięło 60 uczestników z wiodących krajowych i zagranicznych ośrodków akademickich (informacje o konferencji znajdują się w dalszej części autoreferatu). Zainicjowana wówczas debata zaowocowała opracowaniem wysoko ocenionej przez recenzenta publikacji wieloautorskiej:

- J. Dyduch, M. Michalewska-Pawlak, R. Murphy [eds.], *European Union Development. Challenges and Strategies*, Publishing House ASPRA-JR, Warszawa 2013, s. 360.

W książce zaprezentowane zostały wyniki badań, które ukazywały wielowymiarowe (polityczne, ekonomiczne i społeczne) oraz przejawiające w różnych postaciach i obszarach uwarunkowania i determinanty rozwoju UE i szerzej integracji europejskiej. Postawionym przed autorami zadaniem badawczym było poszukiwanie odpowiedzi na pytanie jak UE, w dobie kryzysu stara się osiągać określone w dokumentach programowo-strategicznych cele oraz jakie są o uwarunkowania efektywności i jak można ocenić poziom efektywność działań UE w tym zakresie. Ze względu na interdyscyplinarny charakter projektu w swoich badaniach autorzy poszczególnych rozdziałów wykorzystali podejścia teoretyczne oraz metody właściwe dla nauk politycznych, stosunków międzynarodowych, nauk prawnych oraz nauk ekonomicznych. Zespół redakcyjny miał charakter międzynarodowy, do współpracy zaproszono dra Ryana Murphy'ego z Aston University z Wielkiej Brytanii. Sami autorzy poszczególnych tekstów reprezentowali krajowe (Collage of Europe – Natolin Campus, Szkołę Główną Handlową w Warszawie, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Ekonomiczny z Poznania, Uniwersytet Wrocławski) oraz zagraniczne ośrodki akademickie (Kaunas University of Technology z Litwy, University Aston z Wielkiej Brytanii, Saxion University z Holandii).

Oprócz współkoordynacji pracy zespołu projektowego i zespołu redakcyjnego w wskazanym powyżej tomie opublikowany został artykuł mojego autorstwa:

- J. Dyduch, *Winners and Losers in the context of the European Climate Policy. The Polish Perspective*, [w:] J. Dyduch, M. Michalewska-Pawlak, R. Murphy [eds.], "European Union Development. Challenges and Strategies", Publishing House ASPRA-JR, Warszawa 2013, s. 95-117.

Przedmiotem wskazanego wyżej artykułu była polityka klimatyczna Unii Europejskiej. Rozważania ogniskowały się wokół trzech głównych wątków. Po pierwsze podjęto próbę odpowiedzi na pytanie o to co stanowi fundament rozwijającej się unijnej polityki klimatycznej w sensie koncepcyjnym, ideowym i naukowym. Po drugie jak kształtowały się cele i instrumenty polityki klimatycznej UE, na tle celów polityczno-gospodarczych państw członkowskich. I po trzecie, jakie będą konsekwencje realizacji strategicznych planów Unii w zakresie polityki klimatyczno-energetycznej oraz co to oznacza dla wybranych państw członkowskich? Innymi słowy, kto w określonej perspektywie czasowej, uznany zostanie za zwycięzcę, a kto będzie przegranym w odniesieniu do procesu supranacjonalizacji polityki klimatycznej UE? Kontekst w jakim umiejscowiona została dyskusja, to system prawno-instytucjonalny UE, w ramach którego nieustannie dochodziło do niezwykle dynamicznej gry

interesów artykułowanych przez rozmaitych graczy. Kategoryzacja graczy oraz próba wyjaśnienia ich preferencji nastąpiła w oparciu o założenia teorii liberalizmu międzyrządowego A. Moravcsika. Natomiast pojęcia 'zwycięscy' i 'przegranego' zdefiniowano z uwzględnieniem dwóch istotnych w dyskursie o polityce klimatycznej perspektyw: ekologicznej i ekonomicznej

Materiału empirycznego dla studiów nad tematyką ewolucyjnego rozwoju integracji europejskiej poszukiwałam badając proces przeobrażeń w odniesieniu do poszczególnych polityk UE. Szczególnie interesowała mnie unijna WPZiB, polityka energetyczna oraz w jej kontekście polityka klimatyczna. W ostatnim czasie moje zainteresowania w tym zakresie rozszerzyłam o analizę polityki innowacji UE. Wśród publikacji wpisujących się w ten nurt jako pierwszą wymieniałabym publikację zbiorową, której byłam współredaktorem:

- J. Dyduch, M. Michalewska-Pawlak, R. Murphy [eds.], *European Union as an Global Actor. Political integration: identity issues and foreign policy*, Publishing House ASPRA-JR, Warszawa 2014, s. 320.

Książka była rezultatem projektu badawczego pt.: „European Union as a Global Actor” zrealizowanego w 2013 r. w ramach grantu wewnętrznego na Wydziale Nauk Społecznych dla młodych naukowców nr 1395/M/KSE/13, w którym brałam udział w charakterze wykonawcy projektu. Książka będąca jego rezultatem była próbą odpowiedzi na pytanie o perspektywy rozwoju tożsamość Unii jako gracza globalnego. Najważniejszym problemem badawczym uczyniono kwestię uwarunkowań zmian prawno-instytucjonalnych jakie dokonały się i wciąż dokonują wewnątrz Unii, a wpływających na jej pozycję w systemie międzynarodowym. W dyskursie na temat wyzwań stojących przed UE niezwykle często pojawiał się postulat 'zmian', w zakresie autoidentyfikacji Unii oraz jej postrzegania przez innych graczy. Interdyscyplinarny charakter książki, tak w sensie metodologicznym, jak również merytorycznym pozwolił uwzględnić najistotniejsze płaszczyzny na jakich dokonywały się interesujące nas przemiany. Zabieg ten pozwolił na podkreślenie występujących współzależności: po pierwsze pomiędzy podmiotami państwami i instytucjami tworzącymi UE, a innymi graczami na arenie międzynarodowej, po drugie wzajemnego oddziaływanie na siebie różnych płaszczyzn współpracy (np.: polityki handlowej i polityki zagranicznej UE).

Autorzy poszczególnych artykułów w swych dociekaniach korzystali z szerokiego wachlarza metod badawczych wykorzystywanych w naukach społecznych, jak również instrumentów badawczych właściwych dla nauk prawnych, czy ekonomicznych. Z perspektywy redaktorów publikacji interesującym i godnym podkreślenia był fakt, że w

procesie opisywania i wyjaśniania rzeczywistości w jakiej kształtuje się i nieustannie zmienia UE – poszczególni autorzy sięgali do różnych paradygmatów eksplanacyjnych. W książce zatem znalazły się wyraźne odwołania do realizmu politycznego, liberalizmu, a także konstruktywizmu. Patrząc na prezentowany zbiór jako całość, nie można mówić o postulowanym czasami choć niezmiernie ryzykownym, dialogu interparadygmatycznym, można natomiast postawić tezę, że nawet dla badaczy w obszarze studiów europejskich: to czym jest oraz czym może stać się Unia Europejska nie jest oczywiste. Stąd niniejsza próba zebrania i usystematyzowania wniosków i ocen roli EU w globalizującym się świecie jest w swej istocie przedsięwzięciem nieskończonym.

Książka została podzielona na cztery części. Pierwsza z nich podejmowała problematykę tożsamości kulturowej i politycznej Unii Europejskiej. W drugiej części znalazły się teksty poświęcone kwestii europejskich wysiłków na rzecz umocnienia pozycji i wpływów w środowisku międzynarodowym. Trzecia część poświęcona została wymiarom i wyzwaniom bezpieczeństwa europejskiego. Czwarta część wreszcie, dotyczyła wpływu relacji pomiędzy ponadnarodowymi strukturami UE z państwami członkowskimi. Na zbiór złożyły się artykuły badaczy z różnych ośrodków akademickich z kraju i zagranicy (z Uniwersytetu Wrocławskiego, Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Catholic University of Portugal, Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald, Károli Gáspár University w Budapeszcie, Univerzita Mateja Bela w Banskej Bystrici). W współredagowanym przez mnie tomie ukazał się także artykuł mojego autorstwa pt.:

- J. Dyduch, *The role and importance of the High Representative (HR) of the Union for Foreign Affairs and Security Policy in the process of creating the 'European Super State'*, [w:] J. Dyduch, M. Michalewska-Pawlak, R. Murphy [red.], "European Union as an Global Actor. Political integration: identity issues and foreign policy", Publishing House ASPRA-JR, Warszawa 2014, s. 119-143.

Artykuł poświęcony został roli i pozycji Wysokiego Przedstawiciela UE do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa w ujęciu procesualnym. Zagadnienie to analizowane było w szerszym kontekście wzmacniania ponadnarodowych instytucji UE, poprzez kolejne reformy traktatowe. Stąd za kluczowe w artykule uznano pytanie o konsekwencje owych reform dla państw członkowskich oraz całego systemu, po wtóre na ile rezultaty dokonywanych reform mogły zbliżać UE do modelu federacyjnego 'super państwa'. Głównym konceptem teoretycznym do jakiego odwoływano się w poszukiwaniu odpowiedzi na pytania badawcze był federalizm (Rosamond 2000, Keating 2006, Morgan, G. 2005). Pierwszorzędnym zadaniem jednak stało się doprecyzowanie znaczenia i zakresu pojęcia

federalizmu, jako pojęcia szeroko interpretowanego w współczesnej myśli politycznej oraz praktyce systemowo-politycznej.

W ramach opisywanego tutaj, drugiego nurtu, ważne miejsce zajęły rozważania na temat zaangażowania Polski w procesy integracyjne w Europie oraz wpływu integracji europejskiej na dynamikę procesów wewnętrznych w Polsce w ujęciu politologicznym. Problematyka powyższa rozwijana była przeze mnie w tekstach publikowanych w pracach zbiorowych redagowanych przez innych autorów. Warto wymienić tutaj następujące publikacje:

- J. Dyduch, *Polityka innowacji w procesie europeizacji: od konceptualizacji do operacjonalizacji*, [w:] R. Riedel [red.], „Europeizacja polityk publicznych w Polsce”, Wydawca: Uniwersytet Opolski, Opole 2016, s. 155-170.
- J. Dyduch, A. Paczeński, *Le parcours européen de la Pologne et sa position dans l'Union européenne*, [w:] A. Paczeński, J.M. De Waele (eds.), „Comprendre la Pologne : société, politique et institutions”, L'Harmattan, cop., Paryż 2016, s. 127-154.
- J. Dyduch, *Europeizacja polityki zagranicznej. Przypadek Polski*, [w:] A. Paczeński, R. Riedel [red.] „Europeizacja – mechanizmy, wymiary, efekty”, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2010, s. 328-345.
- J. Dyduch, *Europeanization of the Energy Policy within the European Union's System of Governance*, [w:] P. Stanek, K. Wach [red.], „Europeanization Processes from the Meso-economic Perspective: Industries and Policies”, Cracow University of Economics, Kraków 2015, s. 193-219.
- J. Dyduch, *EU-Russia relations in the context of the European energy policy. Polish perspective*, [w:] M. Klusák [red.], „Crucial Problems of International Relations Through the Eyes of Young Scholars 2011”, University of Economics, Prague 2011, s. 227-267.

W zależności od charakteru problemu badawczego starałam się stosować adekwatne do każdego z nich podejście metodologiczne. Sięgając po metody charakterystyczne dla nauk politycznych oraz odwołując się do założeń wybranych teorii. W rozdziale poświęconym europeizacji polityki innowacyjnej w UE, wykorzystane zostały elementy teoretycznego dyskursu o przebiegu procesu europeizacji, w tym szczególnie rozważania o instrumentach i mechanizmach supranacjonalizacji tej polityki i jej konsekwencjach. W kolejnym tekście napisanym wraz z A. Paczeńskim zaprezentowana została polska droga do UE. Celem było wyjaśnienie francuskojęzycznemu czytelnikowi pozycji Polski w Unii Europejskiej oraz czynników mających na nią wpływ. Wykorzystana została tutaj metoda deskryptywno-analityczna w połączeniu z elementami analizy systemowej. Nieco inną perspektywę na powyższe zagadnienie przyjął w artykule pt.: „Europeizacja polityki zagranicznej. Przypadek Polski”, będącym jedną z pierwszych moich prób zmierzenia się z tematyką wpływu integracji na krajową politykę zagraniczną. W dwóch kolejnych, wskazanych powyżej publikacjach naukowych (pt.: „Europeanization of the Energy Policy within the

Duc

European Union's System of Governance oraz EU-Russia relations in the context of the European energy policy. Polish perspective”), zajmowałam się korelacjami pomiędzy dynamiką rozwojową unijnej polityki energetycznej oraz europeizacją narodowych polityk energetycznych państw członkowskich. Procesy zmian i przeobrażeń badane były z uwzględnieniem wyzwań i zagrożeń ulokowanych wewnątrz systemu europejskiego oraz w jego otoczeniu.

Ad C) Studia izraelskie w perspektywie politologicznej

Trzecim nurtem w jakim umieściłabym kolejną część mojego dorobku naukowego są studia izraelskie – rozumiane jako swoistego rodzaju pole badawcze, zajmujące się kompleksowo politycznymi, demograficznymi, społeczno-kulturowymi, ekonomicznymi oraz międzynarodowymi uwarunkowaniami kształtu struktury wewnętrznej oraz pozycji i statusu Izraela w systemie międzynarodowym. Jak zauważył Prof. Derek Penslar studia izraelskie mają charakter interdyscyplinarny – obejmując rozmaite dziedziny (w tym studia bliskowschodnie, studia żydowskie, a w nieco innej perspektywie politologię, stosunki międzynarodowe, socjologię, etc.). W podzielanej przeze mnie opinii D. Penslera – badacz studiów izraelskich powinien starać się przekraczać granice wyznaczone przez poszczególne tradycyjne dyscypliny nauki – w poszukiwaniu natury i istoty badanej rzeczywistości, w tym przypadku zawsze związanej z istnieniem i funkcjonowaniem państwa Izrael.

Wśród najważniejszych prac opublikowanych w obszarze studiów izraelskich znajdują się:

- J. Dyduch, *Co zostało ze strategicznego partnerstwa? Wpływ europeizacji polskiej polityki zagranicznej na stosunki polsko-izraelskie w latach 2004-2011*, [w:] M. S. Wolański [red.], „Polityka zagraniczna Polski w latach 2004-2011. Struktury – Koncepcje – Sąsiedzi – Izrael”, Wydawnictwo Dolnośląskiej Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Techniki w Polkowicach, Polkowice 2013, s. 281-303.
- J. Dyduch, *Stosunki polsko-izraelskie w okresie polskiej prezydencji w Radzie UE*, [w:] S. Konopacki [red.], „Prezydencja Polskie w Radzie Unii Europejskiej”, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2012, s. 238-253.
- J. Dyduch, *Polityka zagraniczna Izraela – kontynuacja i zmiana*, [w:] T. Łoś-Nowak [red.], „Polityka zagraniczna. Problemy teorii i praktyki”, Wydawnictwo POLTEKST, Warszawa 2011, s. 350-366.
- J. Dyduch, *Dyplomacja kulturalna w służbie polityki zagranicznej państwa. Nowe formy promocji kraju za granicą na przykładzie „Roku Polskiego w Izraelu*, M. Mróz, E. Stadtmüller [red.], „Historia – Polityka – Dyplomacja. Studia z Nauk Społecznych i Humanistycznych”, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2010, s. 605-619.
- J. Dyduch, *Stosunki polsko-izraelskie. Próba analizy czynników je kształtujących*, [w:] E. Waszkiewicz [red.], „Współcześni Żydzi, Polska i diaspora”, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2008, s. 155-195.

- J. Dyduch, *Religia obywatelska – źródło identyfikacji narodowej. Izrael-Holokaust-Polska*, [w:] T. Marczak, „Racja Stanu. Studia i materiały”, Wydawnictwo Arboretum, Wrocław 2008, s. 139-158.
- J. Dyduch, *Zwyczajne czy niezwykłe? Stosunki Europy z Izraelem*, [w:] W. Baluk, Z. J. Winnicki, „Badania Wschodnie. Polityka wewnętrzna i międzynarodowa”, Wydawnictwo Arboretum, Wrocław 2008, s. 198-213.
- J. Dyduch, *Izraelska polityka koalicyjna a konflikt izraelsko-palestyński 1992-2005*, [w:] B. Albin [red.], „Konflikt izraelsko-palestyński. Analiza aspektów politycznych i prawnych”, Oficyna Wydawnicza Arboretum, Wrocław 2007, s. 37-70.

W tym nurcie interesowały mnie po pierwsze, polityczno-międzynarodowe aspekty funkcjonowania Izraela w systemie międzynarodowym, co analizowałam w artykule pt.: „Polityka zagraniczna Izraela – kontynuacja i zmiana”. Szczególne miejsce tutaj zajęły rozważania na temat relacji Izraela z Europą (Unią Europejską) oraz bardziej szczegółowo z Polską. Badałam również jaki wpływ na postrzeganie Izraela oraz jego stosunki bilateralne i multilateralne z państwami członkowskimi UE, miała integracja europejska i związana z nią europeizacja polityk zagranicznych państw członkowskich. Problem ten rozpatrywany był w artykułach: „Zwyczajne czy niezwykłe? Stosunki Europy z Izraelem”, „Co zostało ze strategicznego partnerstwa? Wpływ europeizacji polskiej polityki zagranicznej na stosunki polsko-izraelskie w latach 2004-2011” oraz „Stosunki polsko - izraelskie w okresie polskiej prezydencji w Radzie UE”. W tym obszar wyodrębniłabym dodatkowo prace poświęcone bilateralnym stosunkom polsko-izraelskim. Wskazanej tematyce poświęcona była monografia, która powstała w oparciu o badania i treści zwarte w mojej rozprawie doktorskiej pt.: „Stosunki polsko-izraelskie w latach 1990-2007”:

- J. Dyduch, *Stosunki polsko-izraelskie w latach 1990-2009. Od normalizacji do strategicznego partnerstwa*, Wydawnictwo Trio, Warszawa 2010, ss. 367.

W książce rozszerzone zostały ramy czasowe analizy do 2009 r., została ona w istotnym zakresie uzupełniona, między inny o dodatkowy rozdział. Wprowadzone zmiany tak w zakresie dodanych treści jak i konkluzji skutkowały koniecznością modyfikacji tytułu, w stosunku do tytułu rozprawy doktorskiej. W końcu na przykładzie relacji polsko-izraelskich zajmowałam się wykorzystaniem instrumentów i mechanizmów dyplomacji kulturalnej jako narzędzia krajowej polityki zagranicznej. Tematyka ta stanowiła przedmiot artykułu pt.: „Dyplomacja kulturalna w służbie polityki zagranicznej państwa. Nowe formy promocji kraju zagranicą na przykładzie „Roku Polskiego w Izraelu”.

Wreszcie zajmowałam się także wewnątrzpaństwowymi uwarunkowaniami polityczno-międzynarodowej pozycji Izraela w świecie. Tematyce tej poświęcone były artykuły:

„Izraelska polityka koalicyjna a konflikt izraelsko-palestyński 1992-2005” oraz „Religia obywatelska – źródło identyfikacji narodowej. Izrael – Holokaust - Polska”.

W powyższej wymienionych pracach naukowych, nawiązałam do teoretycznych rozważaniach o demokracji (A. Antoszewskiego, A. Ariana, R. Dahla, A. Diskina, R. Herbuta). Pomocne okazały się odwołania do teoretycznego dyskursu o analizie polityki zagranicznej (T. Łoś-Nowak, R. Zięby) oraz badań nad zjawiskiem dyplomacji kulturalnej (min.: M. Cummingsa). W odniesieniu do stosunków polsko-izraelskich, dla pełniejszego wyjaśnienia i zrozumienia wewnętrzpaństwowych czynników kształtujących relacje międzypaństwowe, sięgnęłam po teoretyczno-koncepcyjną kategorię ‘religii obywatelskiej’ (Ch. S. Liebman, E. Don-Yehiya) oraz do modelu enklawy M. Douglas i obserwacji J. Feldmana. W pracy nad wybranymi artykułami wykorzystywałam metodologiczne ustalenia i założenia studiów europejskich, szczególnie odwołując się do konceptu europeizacji (L. Ladrech, J. Kamińska, R. Riedel, A. Pacześniak). Stosownie do potrzeb, sięgałam po politologiczne metody i techniki badawcze: analizę systemową, analizę historyczną, analizę instytucjonalno-prawną, metodę behawioralną, badania jakościowe oraz analizę danych statystycznych.

Podsumowując opis dorobku w nurcie trzecim chciałabym nadmienić, że ważnym osiągnięciem było sporządzenie przez mnie (w charakterze kierownika zespołu), wraz z dr J. Jarząbkim oraz dr M. Szydziszem ekspertyzy na zlecenie Departamentu Strategii Polityki Zagranicznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP, pt.: „Perspektyw bliskowschodniego procesu pokojowego” (grudzień 2013 r.).

Na koniec pragnę dodać, że w maju 2017 r. przyjęta do druku została książka pt.: „Poland and Slovakia - bilateral relations in the multilateral context (2004-2016). Książka jest rezultatem prac polsko-słowackiego zespołu badawczego (w składzie: J. Dyduch, I. Kosir, S. Jakubowski, J. Usiak). Niezwykle pomocne w logistycznej i merytorycznej organizacji prac zespołu badawczego okazały się dwa moje pobyty stypendialne na Słowacji :

1. stypendium Rządu Republiki Słowackiej, w ramach którego realizowałam indywidualny projekt badawczy pt.: „Polish-Slovak relations in the context of European integration. Challenges and perspectives”. Stypendium realizowane na Uniwersytecie Mateja Bala w Bańskiej Bystricy, Słowacja (luty-lipiec 2015).
2. Visegrad Scholarship Program / V4EaP Scholarship Program, w ramach którego realizowałam indywidualny projekt badawczy pt.: “Polish – Slovak relations in the

context of Visegrad Group dynamics”, contract number 51600225. (październik 2016 – marzec 2017).

Badania przeprowadzone w ramach projektu, którego książka jest rezultatem, miały na celu opisanie, zdiagnozowanie i wyjaśnienie przebiegu i uwarunkowań procesu ewolucji i rozwoju stosunków polsko-słowackich w okresie od 2004 do 2016 r. Analizie poddano cztery obszary wzajemnych stosunków: polityczny, ekonomiczny, społeczny oraz w zakresie spraw dotyczących bezpieczeństwa.

Powyższej określony cel stanowił podstawę dla sformułowania następujących pytań badawczych. Pierwszym z nich było pytanie o stan stosunków Polski i Słowacji w badanym okresie w wymiarze bilateralnym, jak i multilateralnym. Autorzy opracowania starali się tutaj określić jakie były najważniejsze pola (obszary) dwustronnych stosunków, gdzie i w jakim zakresie interesy obu krajów się krzyżują (w sposób pozytywny bądź negatywny) oraz dodatkowo jakie były główne czynniki warunkujące i kształtujące badane relacje. W tym miejscu warto odnotować, że już na początkowym etapie prac badawczych zauważono, że stosunki dwustronne w znacznej mierze zależą nie tylko od motywacji, działań i wzajemnych interakcji pomiędzy podmiotami analizy (tj. Polska i Słowacją), ale również są niezwykle wrażliwe na wpływy bodźców zewnętrznych. Znaczenie zjawiska współzależności międzynarodowej dla stosunków dwustronnych Polski i Słowacji rozpatrywane było w książce na czterech komplementarnych wobec siebie płaszczyznach: lokalnej, sub-regionalnej, regionalnej (europejskiej) i globalnej (międzynarodowej). Ostatnie nurtujące autorów pytanie było związane z kształtem, zakresem i charakterem wpływu powiązań międzynarodowych na stosunki dwustronne między Polską a Słowacją. Natomiast za punkty odniesienia, o szczególnym znaczeniu, uznano zaangażowanie obu krajów w struktury współpracy multilateralnej: począwszy od euroregionów, przez kooperację w ramach Grupy Wyszehradzkiej (V4), dalej członkostwo w Unii Europejskiej oraz skończywszy na działalności w strukturach Sojuszu Północnoatlantyckiego. W odniesieniu do powyższego założono bowiem, że legitymizowanie współpracy multilateralnej na różnych poziomach instytucjonalizacji, było wynikiem przekonania, że daje ona możliwość skuteczniejszego, a nawet optymalnego, zarządzania nie tylko kwestiami wynikającymi ze wspólnoty interesów ale również problemami i zagadnieniami konfliktogennymi. Polsko-słowacka współpraca oraz koordynacja działań polityczno-międzynarodowych była przede wszystkim wynikiem współzależności, będącej stałą cechą systemu europejskiego.

Analizowanie stosunków dwustronnych pomiędzy państwami będącym członkami UE wymagało uwzględnienia nie tylko dynamiki relacji bilateralnych, ale również kontekstu

multilateralnego. W tym przypadku szczególnie istotne są procesy i zjawiska będące wynikiem istnienia i funkcjonowania systemu europejskiego, który w swej prawnej, instytucjonalnej ale również polityczno-społecznej formie w znacznej mierze identyfikowany może być z Unią Europejską.

Powyższa konstatacja skłoniła autorów do skorzystania w procesie badawczym teorii liberalizmu międzyrządowego (A. Moravcsika). Trzy fundamentalne założenia teorii (o naturze aktorów stosunków międzynarodowych oraz relacjach między nimi), w opinii zespołu badawczego dawały możliwość nie tylko wyjaśnianie rozmaitych meandrów stosunków między Polską a Słowacją ale również uchwycenia ich specyficznego charakteru oraz wskazania potencjalnych scenariuszy rozwojowych.

Pełna lista publikacji, uporządkowana w sposób chronologiczny, znajduje się w załączniku nr 5.

6. Informacja o osiągnięciach naukowych, dydaktycznych, współpracy naukowej w kraju i zagranicą, współpracy z instytucjami i organizacjami oraz działalności popularyzującej naukę i udziale w konferencjach naukowych

Wyniki badań, opublikowane w powyżej opisanych pracach, prezentowałam publicznie na konferencjach krajowych i zagranicznych, w trakcie wizyt i staży naukowych, oraz spotkań roboczych towarzystw naukowych, których jestem członkiem. Poniżej scharakteryzowana została moja aktywność w tym zakresie.

W okresie od października 2007 r., to jest po uzyskaniu stopnia doktora, do momentu złożenia wniosku, uczestniczyłam w pracach organizacyjnych trzech konferencji międzynarodowych:

- międzynarodowej konferencji naukowej pt.: „Israeli Identities: Past, Present and Future), będącej szóstą doroczną konferencją Europejskiego Stowarzyszenia Studiów Izraelskich (European Association of Israel Studies) (10-12.09.2017 r.) (<http://www.israelstudies.eu/events/2017-conference/>) organizowaną na Uniwersytecie Wrocławskim. Szacowana liczba uczestników konferencji to 175 badaczy z 68 ośrodków akademickich na całym świecie (min.: Federal Institute of Rio Grande do Sul Brazylia, Shanghai International Studies University Chiny, Uniwersytet Karola w Pradze Czechy, Uniwersytet Masaryka Brno Czechy, University of Copenhagen Dania, University of Paris 8 Francja, Strasbourg University Francja, CEU San Pablo University of Madrid Hiszpania, Jawaharlal Nehru University, New Delhi Indie, Lomonosov Moscow State University Rosja, Antall József Tudásközpont Węgry, City University in London, Wielka Brytania, King's College London Wielka Brytania, The University of Hull Wielka Brytania, University of Oxford Wielka Brytania, University

Dupa

of Sussex Wielka Brytania, University of Leeds Wielka Brytania, University of York Wielka Brytania, Ca' Foscari University of Venice Włochy, The University of Cagliari Włochy, Brandeis University USA, New School for Social Research USA, The Graduate Center at CUNY USA, University of Virginia USA, University of Louisville USA, University of California Los Angeles USA, The United States Air Force Academy USA, University of Lisbon Portugalia, Fritz Bauer Institut Niemcy, Goethe University Frankfurt Niemcy, University of Erlangen-Nuremberg Niemcy, University of Konstanz Niemcy, Uniwersytet Ludwika Maksymiliana w Monachium Niemcy, Uniwersytet w Heidelbergu Niemcy, Free University Niemcy, Ben-Gurion University Beer Szewa Izrael, Uniwersytet w Tel Awiwie Izrael, Uniwersytet Bar Ilan Izrael, Uniwersytet Hebrajski w Jerozolimie Izrael, University of Haifa Izrael, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie Polska, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu Polska, Uniwersytet Warszawski Polska, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu Polska, Uniwersytet Jagielloński Polska, Uniwersytet Wrocławski Polska)

Charakter zaangażowania: przewodnicząca komitetu organizacyjnego.

- międzynarodowej konferencji naukowej pt.: „Europa Środkowa, jako podmiot geocywilizacyjny wobec współczesnych wyzwań” zorganizowanej przez Zakład Badań Wschodnich Instytutu Studiów Międzynarodowych i Katedrę Studiów Europejskich (08.05.2017r.). Wśród prelegentów byli badacze z uczelni polskich (Uniwersytetu Jagiellońskiego, Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi, Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych im. gen. T. Kościuszki we Wrocławiu, Uniwersytetu Wrocławskiego) oraz zagranicznych (Uniwersytetu Karola w Pradze, Narodowego Uniwersytetu Lwowskiego im. I. Franki, Białoruskiego Uniwersytetu Państwowego w Mińsku, Europejskiego Uniwersytetu Viadrina we Frankfurcie nad Odrą, Narodowego Uniwersytetu Kijowskiego im. T. Szewczenki). Łączna liczba uczestników konferencji wygłaszających referaty to 38 osób.

Charakter zaangażowania: współsekretnarz komitetu organizacyjnego

- międzynarodowej konferencji naukowej, pt.: „Facing the EU's future. Challenges and Strategies”, jaka odbyła się w dniach 27-28.09.2012 w Instytucie Politologii UW, w konferencji udział wzięło 60 uczestników z następujących ośrodków naukowych Silesian University in Opava (Czechy), Catholic University of Portugal, University Greifswald (Niemcy), Aston University (Wielka Brytania), University of Pecs (Węgry), Saxion University (Holandia), Matej Bel University in Banská Bystrica (Słowacja), Kaunas University of Technology (Litwa), oraz z Polski: Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Collegium Civitas, Uniwersytet Warszawski.

Charakter zaangażowania: współsekretnarz komitetu organizacyjnego.

W okresie objętym oceną, czynny udział wzięłam w 26 konferencjach naukowych, w tym 8 ogólnopolskich oraz 18 międzynarodowych. Ponadto brałam również udział w seminariach oraz debatach popularno-naukowych). Szczegółowy wykaz krajowych i międzynarodowych konferencji naukowych wraz z informacją o wygłoszonych referatach znajduje się załączniku nr 6.

W opisywanym okresie odbyłam 10 zagranicznych wizyty i staży naukowych, wśród nich był dłuższe (od 1 miesiąca do 6 miesięcy), zagraniczne staże naukowe realizowane w ramach stypendiów międzynarodowych:

Dma

1. Visegrad Scholarship Program / V4EaP Scholarship Program, w ramach którego zrealizowany został projekt pt.: „Polish – Slovak relations in the context of Visegrad Group dynamics”, contract number 51600225, (październik 2016 r.- marzec 2017 r.).
2. stypendium rządu Republiki Słowackiej, w ramach którego zrealizowany został projekt pt.: „Polish-Slovak relations in the context of European integration. Challenges and perspectives”. Stypendium zrealizowane na Uniwersytecie Mateja Bala w Bańskiej Bystricy. Słowacja, (luty-lipiec 2015 r.).
3. Wizyta studyjna na Uniwersytecie Ben Guriona w Beer Szewie (Izrael) w ramach projektu „Rozwoju potencjału i oferty edukacyjnej Uniwersytetu Wrocławskiego” (POKL.04.01.01-00-054/10-00), (listopad 2014 r.).

Wielokrotnie odbywałam również krótsze od 1 do 4 tygodni pobyty studyjne, robocze wizyty naukowe oraz wizyty połączone z prowadzeniem dydaktyki, w tym na:

1. Charles University w Pradze (Prague Centre for Israel and Jewish Studies) – pobyt obejmował między innymi udział w “IV Israel Week at Charles Univeristy”, oraz rozpoczęcie prac grupy roboczej w ramach działalności EAIS (Europejskiego Stowarzyszenia Studiów Izraelskich), (październik 2016 r.).
2. University of Vienna (Department of Development Studies), pobyty zrealizowano w ramach współpracy z konsorcjum EMGS, (maj 2016 r.).
3. Pobyt dydaktyczny na University of Iceland w Reykjaviku (Islandia), w ramach programu Erasmus+(wrzesień 2015 r.).
4. Pobyt dydaktyczny połączony z roboczą wizytą w celu przygotowania wniosku projektowego na Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici (Słowacja), w ramach programu Erasmus+ (kwiecień 2014 r.).
5. Pobyt naukowo-dydaktyczny na Universidad CEU Cardenal Herrera w Walencji (Hiszpania), w ramach którego odbył się cykl wykładów adresowanych dla miejscowych studentów (styczeń-luty 2013 r.).
6. Pobyt dydaktyczny na Metropolitan University of London (Wielka Brytania), w ramach programu LLP-Erasmus (kwiecień 2012 r.).
7. Pobyt naukowo-dydaktyczny na Universite Libre de Bruxelles (Belgia), w ramach programu LLP-Erasmus (kwiecień-maj 2011 r.)

Znaczna część mojego dorobku naukowego stanowi rezultat prac realizowanych w ramach indywidualnych i zespołowych projektów badawczych, w których udział brałam w charakterze kierownika lub wykonawcy. Poniżej przedstawiony został chronologiczny wykaz projektów ze wskazaniem charakteru mojego zaangażowania:

2015 r.-2016 r., Grant wewnętrzny Wydziału Nauk Społecznych dla młodych naukowców nr 1403/M/KSE/15 w ramach którego zrealizowany został projekt pt.: „Polityka, gospodarka i bezpieczeństwo w stosunkach między Polską a Słowacją”, (udział w charakterze kierownika projektu).

2014 r.-2015 r., udział w projekcie „Kształcenie wysoko wykwalifikowanych specjalistów dla sfery publicznej w wymiarze transeuropejskim” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (nr UDA-POKL.04.01.01-000014/13-01 z dn 09.09.2014r.), (udział w charakterze wykonawcy).

2013 r.-2014 r., Grant wewnętrzny Wydziału Nauk Społecznych dla młodych naukowców nr 1396/M/KSE/13 w ramach którego zrealizowany został projekt pt.: „Polska Polityka zagraniczna w warunkach członkostwa Polski w Unii Europejskiej”, (udział w charakterze kierownika projektu).

2013 r. Grant wewnętrzny Wydziału Nauk Społecznych dla młodych naukowców nr 1395/M/KSE/13 w ramach którego zrealizowany został projekt pt.: „European Union as a Global Actor”, (udział w charakterze wykonawcy projektu).

2011 r.-2012 r. Grant wewnętrzny Wydziału Nauk Społecznych dla młodych naukowców nr 1298/M/IPol/2011, w ramach którego zrealizowany został projekt pt.: „Ewolucja wspólnych polityk Unii Europejskiej”, (udział w charakterze kierownika projektu).

W czasie mojej aktywności naukowej i badawczej zaangażowana byłam w prace krajowych i międzynarodowych towarzystw naukowych.

- Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych (od 2011 r.)
- European Association of Israeli Studies (z siedzibą przy School of Oriental and African Studies SOAS, University of London) (od 2011 r.); od 2015 jestem członkiem Komitetu Wykonawczego (Executive Committee).
- The Association for Israel Studies (USA) (od 2012 r.)
- Polskie Towarzystwo Studiów Europejskich (od 2014 r.)

W minionych latach współpracowałam również z czasopismami naukowymi jako recenzent publikacji naukowych. Systematycznie współpracuje z czasopismem „Horyzonty Polityki/Horizons of Politics” oraz „Polish Political Science Yearbook”.

W okresie zatrudniania na Uniwersytecie Wrocławskim trzykrotnie otrzymałam nagrodę JM Rektora UWr.:

- 2016 r. Nagroda rektorska za osiągnięcia dydaktyczne i organizacyjne uzyskane w 2015 r.
- 2015 r., Nagroda zespołowa Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego za osiągnięcia dydaktyczne i organizacyjne uzyskane w 2014 r.
- 2012 r. Nagroda zespołowa Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego za osiągnięcia dydaktyczne i organizacyjne w 2011 r.

Od 2012 r. pełnię funkcję koordynatora programu LLP Erasmus, a obecnie Erasmus+ w Katedrze Studiów Europejskich (KSE) UWr. W tym czasie KSE nawiązała współpracę z 27 europejskimi uniwersytetami, podpisując umowy dwustronne umożliwiające wymianę studentów, pracowników naukowych oraz pracowników administracyjnych (lista umów na stronie [www: http://www.europeistyka.uni.wroc.pl/Erasmus](http://www.europeistyka.uni.wroc.pl/Erasmus)). W okresie sprawowania przeze mnie funkcji, 75 studentów europeistyki zrealizowało 1 lub 2 semestry pobytu stypendialnego

Dyż

na uczelniach zagranicznych, 12 studentów skorzystało z programu praktyk w ramach programu Erasmus+, w ramach umów bilateralnych natomiast przyjęliśmy 33 studentów zagranicznych. Co roku 6 pracowników KSE bierze udział w programie wyjazdów dydaktycznych na uczelnie partnerskie.

Aktywność dydaktyczna

W latach 2008-2017 prowadziłam zajęcia dydaktyczne w języku polskim i angielskim na następujących kierunkach studiów na Uniwersytecie Wrocławskim: Politologia, Europeistyka, Stosunki Międzynarodowe, Dyplomacja Europejska, European Studies oraz Global Studies. W ramach działalności dydaktycznej prowadziłam lub nadal prowadzę zajęcia w języku polskim z następujących przedmiotów: Polityki UE (wykład i ćwiczenia), Instytucje i procesy decyzyjne w UE (ćwiczenia), Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa UE (wykład i ćwiczenia), Polityka zagraniczna wybranych krajów UE (konwersatorium), Stosunki UE z regionem Basenu Morza Śródziemnego (konwersatorium), Polityka UE wobec krajów Europy Środkowej i Wschodniej (konwersatorium), Polityczne i gospodarcze procesy integracyjne we współczesnym świecie (ćwiczenia), Tożsamości kulturowe w Europie (ćwiczenia), Teoria polityki zagranicznej (ćwiczenia), Stosunki narodowościowe (ćwiczenia), Polska polityka zagraniczna (wykład i ćwiczenia), Służby dyplomatyczne UE (konwersatorium), Bezpieczeństwo w dyplomacji (wykład), Współczesne problemy dyplomacji (konwersatorium), Współczesny Izrael - polityka i społeczeństwo (konwersatorium).

Wśród zajęć prowadzonych przeze mnie w języku angielskim należy wymienić: Cultural identities in Europe (wykład i ćwiczenia), EU Foreign and Security Policy (ćwiczenia), EU External Relations (ćwiczenia), EU Basics (ćwiczenia), Polish Foreign Policy (lecture), Critical analysis of the European maps (ćwiczenia), Ethnic Problems and Conflicts (ćwiczenia), EU institutions and decision making process (ćwiczenia).

Prowadziłam także seminarium licencjackie dla kierunku europeistyka będąc promotorem prac licencjackich.

W roku akademickim 2015/2016 zostałam powołana na promotora pomocniczego w otwartym przewodzie doktorskim mgr Jakuba Bornio studenta w Studium Doktoranckim Nauk o Polityce, Filozofii i Socjologii UWr. WNS (potwierdzenie znajduje się w załączniku nr 7). Natomiast w roku akademickim 2016/2017 rozpoczęłam współpracę z mgr Przemysławem Zawadą studentem I roku studiów doktoranckich na Wydziale Nauk Społecznych UWr.

- mgr Jakub Bornio student II roku w Studium Doktoranckim: Nauk o Polityce, Filozofii i Socjologii WNS UW., (otwarty przewód doktorki), temat rozprawy doktorskiej: „Bezpieczeństwo narodowe Polski w kontekście kryzysu ukraińskiego – wymiar polityczno-międzynarodowy i militarny”.

Promotor: Prof. UW., dr hab. Paweł Turczyński

Promotor pomocniczy: dr Joanna Dyduch

- mgr Przemysław Zawada student I roku w Studium Doktoranckim: Nauk o Polityce, Filozofii i Socjologii WNS UW., temat rozprawy doktorskiej: „Pozyskiwania izraelskiego obywatelstwa przez Polaków i obywatelstwa polskiego przez Izraelczyków w perspektywie porównawczej”.

Promotor: dr hab. Piotr Grabowiec

Promotor pomocniczy: dr Joanna Dyduch

Sprawowałam również opiekę naukową nad studentami i młodymi naukowcami z zagranicy:

- mgr Svetlaną Pinzari studentką studiów doktoranckich na Uniwersytecie Mateja Bela w Bańskiej na Słowacji, realizującą stypendium Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego “Post-Master Research Project”, pt.: “Visegrad Countries’ contribution to the contemporary effective multilateralism”, realizowanego na UW. w okresie 01.09.2012 r. – 30.06.2013 r.
- Anną Meloch studentką studiów magisterskich na Uniwersytecie Hebrajskim w Jerozolimie, której byłam współpromotorem pracy magisterskiej pt.: “Poland-Israel: relations in flux? The influence of Poland’s EU accession on its bilateral relations with Israel”. Pierwszym promotorem pracy magisterskiej był Prof. Daniel Blatman. (studentka uzyskała tytuł zawodowy magistra w 2013 r.).

W ramach rozpoczętej w 2015 r. współpracy z słowackim Uniwersytetem Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy w roku akademickim 2015/2016 realizowałam na tamtejszym uniwersytecie kurs akademicki pt.: „European Union Foreign Policy”, natomiast w roku akademickim 2016/2017 prowadziłam kurs pt.: „Polish Foreign Policy in the European perspective”. Każdy z kursów kończył się egzaminem (zaświadczenie o współpracy znajduje się w załączniku nr. 7).

W 2015 r. aktywnie włączyłam się w prace międzynarodowego konsorcjum Erasmus Mundus (w skład w którego wchodzi: Uniwersytet w Lipsku (Niemcy), London School of Economics and Political Science (Wielka Brytania), Uniwersytet w Roskilde (Dania), Uniwersytet Wiedeński (Austria), oraz Uniwersytet Wrocławski (Polska), realizującego program studiów magisterskich „Global Studies - a European Perspective”.

Dma

Moje zaangażowanie w prace konsorcjum obejmowało prowadzenie dla studentów wspomnianego programu zajęć dydaktycznych (30-godzinny kurs pt.: „EU Foreign Policy”), trzykrotnie prowadziłam warsztaty w ramach organizowanych przez konsorcjum szkół letnich i zimowych (zaświadczenie o udziale w załączniku 7).

- SZKOŁA LETNIA w Pucku (wykład wprowadzający na sesji plenarnej oraz warsztaty w grupach roboczych pt.: “Solidarity and the European integration”) dla studentów programu European Master in Global Studies, Organizator: Uniwersytet Wrocławski (lipiec 2016 r.).
- SZKOŁA ZIMOWA w Payerbach/ Austria (prowadzenie warsztatów pt.: “The use of the securitization theory to investigate the European Union politics in the fields of transport and transit”) dla studentów programu European Master Global Studies, Organizator: University of Vienna, (listopad 2015 r.).
- SZKOŁA LETNIA w Baunehoj/Dania (prowadzenie warsztatów metodologicznych pt.: „Comperative and international relations methodology”) dla studentów programu European Master in Global Studies, Organizator: Roskilde University(lipiec 2015 r.).

Na koniec pragnę nadmienić, że w 2015 r. opracowałam materiały dydaktyczne w formie e-booka oraz multimedialnych narzędzi dydaktycznych z przedmiotu pt.: „Analiza informacji w stosunkach międzynarodowych” (Wydział Nauk Społecznych, UW r.), co było rezultatem udziału w projekcie, „Kształcenie wysoko wykwalifikowanych specjalistów dla sfery publicznej w wymiarze transeuropejskim”, realizowanego przez Wydział Nauk Społecznych UW r., a współfinansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny, w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (zaświadczenie o udziale znajduje się w załączniku nr 7).

Działalność popularyzująca naukę oraz edukacyjna

W okresie od września 2006 r. do września 2008 r. pracowałam dla polsko-niemieckiej Fundacji na rzecz Międzynarodowego Domu Spotkań Młodzieży w Oświęcimiu (Internationale Jugendbegegnungsstätte in Oświęcim/Auschwitz) na stanowisku kierownika Działu Programowo-Pedagogicznego. Priorytetowym celem mojej pracy było organizowanie i prowadzenie działalności oświatowo-wychowawczej i kulturalnej w oparciu o historię obozu koncentracyjnego Auschwitz-Birkenau dla młodzieży i dorosłych z różnych stron świata, w szczególności dla młodzieży polskiej i niemieckiej. Wśród najważniejszych zrealizowanych przeze mnie projektów edukacyjnych wymienić można przede wszystkim akademickie polsko-izraelsko-niemieckie warsztaty fotograficzne „Nadzieje” w 2007 r. i 2008 r. oraz polsko-niemiecko-ukraińskie seminarium dla studentów pt.: „Naród, Ojczyzna, Europa” w

2007 r. oraz seminarium akademickie zrealizowane w ramach współpracy MDSM z Wyższą Szkołą Europejską w Krakowie pt.: „Młodzi Polacy, Niemcy, Ukraińcy – budowa społeczeństwa obywatelskiego, oraz jego rola w tworzeniu wzajemnych pozytywnych relacji” w 2008 r.

Już po rozpoczęciu pracy na UW. kontynuowałam współpracę z instytucjami zajmującymi się edukacją o Auschwitz i Holokauście. W dn. 11-15 kwietnia 2010 r. zorganizowałam oraz współprowadziłam we współpracy z Międzynarodowym Centrum Edukacji o Auschwitz i Holokauście w Państwowym Muzeum Auschwitz-Birkenau seminarium pt.: „Historia i Symbolika KL Auschwitz” dla studentów europeistyki, nauk politycznych i stosunków międzynarodowych (łącznie liczba uczestników 28 osób).

Tematyka historii i symboliki miejsca pamięci Auschwitz -Birkenau i ich znaczenia dla edukacji obywatelskiej była przedmiotem opracowanych przeze mnie, bądź współredagowanych prac naukowych oraz popularno-naukowych.

- J. Dyduch [red.], *Polsko-niemieckie-izraelskie warsztaty fotograficzne „Nadzieje...” 2007&2008*, Katalog i zbiór tekstów, Międzynarodowy Dom Spotkań Młodzieży, Oświęcim 2009.
- J. Dyduch, *Polsko-ukraińska wymiana młodzieży*, [w:] M.S. Waloński, Ł. Leszczenko, „Ze studiów polsko-ukraińskich”, Oficyna Wydawnicza Arboretum, Wrocław 2008, s. 343-357.
- J. Dyduch, *Nadzieje... - Polsko-izraelsko-niemieckie warsztaty fotograficzne. Spotkanie z historią miejsca i człowieka w Żywcu*, [w:] I. Jeziorski [red.], „Gronie. Historia-Kultura-Sztuka. Wydawnictwo Poświęcone Żywiecczyźnie i Beskidom”, Nr VI, Wyd. Towarzystwo Miłośników Ziemi Żywieckiej, Żywiec 2008, s. 135-138.
- J. Dyduch, E. Guziak, *Dialog polsko-niemiecki w Międzynarodowym Domu Spotkań Młodzieży w Oświęcimiu*, „Przegląd Zachodni”, Instytut Zachodni, Poznań 2007, s. 39-57.
- „Inna strona świata. Twarzą w twarz – spotkania”, Album pamiątkowy z okazji XX Międzynarodowego Domu Spotkań Młodzieży w Oświęcimiu, Oświęcim 2006, (opracowanie, redakcja tekstów, tłumaczenia).

W 2016 r. zostałam wybrana na przedstawiciela adiunktów w Radzie Katedry Studiów Europejskich.

Joanna Dyduch